

Utredning om opprettelse av regionale forskningsfond

Utredning bestilt av
Kommunal- og regionaldepartementet og
Kunnskapsdepartementet

Norges forskningsråd
Stensberggata 26
Postboks 2700 St. Hanshaugen
NO-0131 Oslo

Telefon +47 22 03 70 00
Telefaks: +47 22 03 70 01
post@forskningsradet.no
www.forskningsradet.no

1. Innhold

1. Innhold.....	1
2. Sammendrag	3
3. Innledning og bakgrunn.....	5
3.1. Bestilling og mandat.....	5
3.2. Bakgrunn	5
3.3. Organisering av utredningsarbeidet.....	6
3.4. Behandling og vedtak i Forskningsrådets hovedstyre	6
3.5. Begrepsbruk.....	7
4. Formål med regionale forskningsfond.....	8
4.1. Formål med og innretning av regionale forskningsfond	8
4.2. Koordinering med andre virkemidler for regional utvikling	9
5. Prinsipper som er lagt til grunn for utredningen	11
5.1. Fordeling av forskningsmidler må gjøres på grunnlag av kvalitetsvurderinger.....	11
5.2. Grunnforskning må forankres i en nasjonal og internasjonal kontekst	12
5.3. Regional satsing og forankring er viktig for mobilisering til økt FoU-innsats	12
5.4. Administrasjonen av FoU-midler krever særskilt kompetanse for å sikre kvalitet og effektivitet.....	13
6. Styringsmodell for regionale forskningsfond.....	14
6.1. Forholdet mellom regionenes mål og strategier og nasjonale rammer.....	14
6.2. Forslag til system for styring og administrasjon av regionale forskningsfond	15
6.2.1. Styre for regionale forskningsfond	15
6.2.2. Sekretariat for regionale forskningsfond	16
6.3. Rapportering på bruk av fondenes midler	17
6.4. Koordinering mellom regionale forskningsfond	17
7. Finansieringsordninger og saksbehandling i regionale forskningsfond.....	19
7.1. Regionale ulikheter krever fleksibilitet i innretningen av de regionale forskningsfondene	19
7.2. Felles rutiner for saksbehandling på tvers av regionale forskningsfond	20
7.3. Forslag til finansieringsordninger og søknadsbehandlingsrutiner.....	20
7.3.1. Mobiliseringsstøtte.....	20
7.3.2. Regionale brukerstyrte FoU-prosjekter.....	21
7.3.3. Regionale langsiktige kompetanseprosjekter.....	22
7.3.4. Utlysning i nasjonale program	23

8. Opprettelse av regionale forskningsfond.....	24
8.1. Ett nasjonalt fond som gir regionale fondsmidler til fordeling gjennom regionale forskningsfond.....	24
8.2. Antall regionale forskningsfond og geografisk avgrensning.....	24
8.3. Finansiering av regionale forskningsfond	25
8.4. Kriterier for fordeling av avkastning mellom regionale forskningsfond.....	25
9. Status og videre arbeid.....	27
9.1. Økonomiske og administrative konsekvenser for Forskningsrådet.....	27
9.2. Behov for videre arbeid.....	27

2. Sammendrag

Regionale forskningsfond skal styrke forskning for regional innovasjon og utvikling ved å støtte opp under regionens prioriterte innsatsområder og mobilisere til økt FoU-innsats. Fondene skal møte uttrykte FoU-behov i regionene gjennom å støtte FoU-prosjekter initiert av bedrifter og/eller offentlige virksomheter. Fondene skal også kunne bidra til langsiktig, grunnleggende kompetansebygging i relevante forskningsmiljøer innenfor regionens prioriterte områder.

Stortinget har lagt til grunn at regionene skal ha mer reell innflytelse over bruken av forskning som virkemiddel for å fremme utvikling i regionene. Dette gir to ulike mål som må kombineres:

- Forskingen som styres av regionene, må bidra optimalt til utvikling og verdiskaping i regionene, samt mobilisere til økt forskningsinnsats
- Forskingen som styres av regionene, må være av god kvalitet og godt koordinert innenfor helheten av øvrig norsk forskning

Forskningsrådets forståelse av forskning tilsier at følgende hovedprinsipper må legges til grunn ved etablering og forvaltning av regionale forskningsfond:

- Fordeling av forskningsmidler må gjøres på grunnlag av kvalitetsvurderinger
- Grunnforskning må forankres i en nasjonal og internasjonal kontekst
- Regional satsing og forankring er viktig for mobilisering til økt FoU-innsats
- Administrasjonen av FoU-midler krever særskilt kompetanse for å sikre kvalitet og effektivitet

Forskningsrådets må ha en aktiv rolle som bidragsyter i utvikling og forvaltning av de regionale forskningsfondene for å tilføre nødvendig kompetanse knyttet til kunnskap om forskningens betydning for innovasjon og verdiskaping, kunnskap om forskningssystem og øvrige virkemidler samt kunnskap om hensiktsmessige arbeidsprosesser i forskningsfinansiering. Forskningsrådet bør også ha ansvar for å fasilitere nasjonale ekspertpaneler for vurdering av FoU-prosjekter og stimulere til samordning mellom de regionale forskningsfondene og nasjonale og internasjonale satsinger.

Forskningsrådet foreslår at det etableres ett nytt nasjonalt fond for regional forskning som gir regionale fondsmidler til fordeling gjennom regionale forskningsfond. Den årlige avkastningen fordeles til regionale enheter, i denne utredningen omtalt som regionale forskningsfond, for disponering innen vedtatte rammer for ordningen. En slik modell gir grunnlag for en langsiktig og stabil løpende finansiering av de regionale forskningsfondene, uavhengig av årlige budsjettforhandlinger.

En forsvarlig forvaltning av regionale forskningsfond forutsetter at regionene utarbeider helhetlige FoU-strategier. Formålet med en regions FoU-strategi er å skape oppslutning om regionens grunnleggende prioriteringer og veivalg, og gi retning til samarbeidet mellom de regionale utviklingsaktørene.

Regionen prioriterer innsatsområder gjennom en helhetlig FoU-strategi og gir rammer for bruken av regionale forskningsfond mht tematikk, målgrupper og vektlegging av finansieringsordninger. Regionalt forskningsfond tildeler FoU-midler etter råd fra nasjonale ekspertpaneler.

Det må opprettes et styre for hvert regionale forskningsfond, der regionene oppnevner styreleder og styrets flertall. Forskningsrådet, på vegne av staten, bør oppnevne øvrige styremedlemmer. Styret utarbeider en handlingsplan for fondet basert på regionens FoU-strategi, som prioriterer bruken av fondet mht tematikk, målgrupper og vektlegging av de ulike finansieringsordningene. Det regionale fondet må ha et sekretariat som forbereder sakene til styret, er ansvarlig for søknadsbehandling og har den løpende kontakten med fondenes målgrupper, kunder og Forskningsrådet.

Opprettelsen av regionale forskningsfond vil bety et nytt nivå for styring og finansiering av forskning i Norge. Hvis de ulike satsingene på regionale nivå ikke er godt koordinert seg i mellom og mot nasjonale satsinger kan det føre til fragmentering og suboptimalisering av den samlede FoU-innsatsen i Norge. Det er derfor helt sentralt at det legges til rette for en koordinert samhandling mellom de ulike regionale fondene. Innenfor innsatsområder som er felles på tvers av ulike regioner, bør det tilstrebes en nasjonal arbeidsdeling som gir rom for regional spesialisering.

Regionale ulikheter krever fleksibilitet i innretningen av de regionale forskningsfondene, og derfor foreslår Forskningsrådet en meny av finansieringsordninger som fondene kan velge blant. Denne menyen av finansieringsordninger bør være dynamisk og videreutvikles basert på evaluering av de regionale fondene samt utviklingen i øvrig portefølje av FoU-virkemidler. Menyten dekker behovene i hele ”verdikjeden” fra mobilisering av nye bedrifter og offentlige virksomheter til forskning, via styrking av FoU-aktivitet i bedrifter og offentlige virksomheter og langsiktig kompetansebygging, til mulighet for å løfte frem regionale problemstillinger på den nasjonale forskningsagendaen.

Forskningsrådet mener at et regionalt forskningsfond minimum må dekke mer enn et fylke i dagens inndeling. Dette fordi slagkraftige fond bør ha en viss kritisk minstepørrelse, ha en viss bredde i sitt nedslagsfelt og ha tilgang til tilstrekkelig forskningsfaglig kompetanse. Avhengig av endelig regionsinndeling vil det bety at vi kan få forskningsfond som dekker flere regioner og/eller fond som dekker én region. For å få en fornuftig størrelse på den regionale konkurransearenaen bør imidlertid antall fond begrenses. Konkurransen, tverrfaglighet og samarbeid er kvalitetsfremmende og mange små fond vil fort kunne bidra til regional lock-in. Forskningsrådet anbefaler at det etableres i størrelsesorden 5-7 regionale forskningsfond.

I forbindelse med iverksettelsen av programmene VRI, Arena og NCE er det gjort vurderinger av behov for FoU-prosjektmidler knyttet til FoU for regional utvikling og innovasjon. Basert på disse vurderingene anbefaler Forskningsrådet at fondene bør gi en samlet årlig avkastning til fordeling i størrelsesorden 300-400 mill NOK.

Forskningsrådet forutsetter at opprettelsen av regionale forskningsfond er en del av opptrappingen av samlet norsk forskningsinnsats, at de regionale forskningsfondene finansieres med friske midler og at opprettelsen av fondene ikke går på bekostning av nasjonale forskningsprioriteringer.

3. Innledning og bakgrunn

3.1. Bestilling og mandat

Utgangspunktet for foreliggende utredning er Regjeringens forslag og Stortingets innstilling om å opprette regionale forskningsfond. Stortinget legger til grunn at regionene skal ha flertallet i fondsstyrene, at styrene skal disponere avkastningen i fondene ut fra regionens prioriteringer og at det skal være et forpliktende samarbeid med Forskningsrådet. Finansieringen av fondene, antall fond og fondenes størrelse er viktige spørsmål som må avklares i forbindelse med etableringen av regionale forskningsfond.

Forskningsrådet har på denne bakgrunn fått i oppdrag fra Kunnskapsdepartementet og Kommunal- og regionaldepartementet å utrede forslag til rammer for organisering og forvaltning av regionale forskningsfond i lys av de føringer som er gitt av Regjeringen og i Stortingets behandling av saken. Forskningsrådet er bedt om å utrede alternative forvaltningsordninger som ivaretar de ulike berørte parter interesser, samtidig som de regionale fondene inngår i den nasjonale forskningspolitikken.

Bestillingen fra Kunnskapsdepartementet og Kommunal- og regionaldepartementet finnes i vedlegg 1.

3.2. Bakgrunn

Forskningsmeldingen har ambisiøse innsatsmål for norsk forskning og slår fast at innovasjon og næringsutvikling er sentrale mål for forskningsinnsatsen. Dette er stadfestet av den sittende regjeringen i Soria Moria-erklæringen. Forskningsambisjonene krever en bred politisk og næringsmessig mobilisering over hele landet og forskning må derfor være et prioritert område for samtlige politiske styringsnivå. Tiltak som stimulerer næringslivets egen satsing må ha et sterkt fokus.

Sammenhengen mellom kunnskaps- og næringspolitikken er utgangspunktet for at forskning og utvikling (FoU) også blir sett på som en sentral del av regionalpolitikken. Kunnskap i form av utdanning, forskning og gode innovasjonssystemer er i økende grad viktig for økonomisk vekst og utvikling i en region. Dette er vektlagt både i forskningsmeldingen og i stortingsmeldingen om regionreformen. Økt fokus på FoU i samfunnet og betydningen dette har for verdiskaping har bidratt til økt engasjement for FoU hos regionale myndigheter.

Forskningsrådet er en nasjonal virkemiddelaktør og forskningsfinansiør som stiller høye kvalitetskrav til de FoU-prosjektene som får støtte. Forskningsmidlene tildeles de beste prosjektene i nasjonal konkurranse. Dette bærende prinsipp vil ligge til grunn for Forskningsrådet også i et tettere samarbeid med regionale myndigheter. Forskningsrådets vedtekter fastslår at Rådet skal bidra til innovasjon og nyskaping i hele landet. Det er derfor naturlig at Forskningsrådet har en betydelig aktivitet for å mobilisere og dyktiggjøre næringsliv, offentlige virksomheter og forskningsmiljøer regionalt til deltakelse i nasjonale og internasjonale programmer samt utvikle virkemidler der regionale prioriteringer tillegges vekt.

Forskningsrådet har en viktig rolle i å lytte ut nærings- og FoU-aktørene, og å bidra til at internasjonale, nasjonale og regionale satsinger spiller godt sammen. Forskningsrådet har også en viktig rolle som nettverksbygger og i å bidra til kobling mellom det internasjonale kunnskapssamfunnet og regionale utviklingsaktører.

Økt forskningsinnsats og bedre samhandling mellom FoU-institusjoner og sentrale nærings- og samfunnsaktører må til om vi skal få utviklet et mer kunnskapsintensivt næringsliv i hele landet. Forskningsrådet bidrar til at universiteter, høyskoler og institutter øker sin samhandling med næringslivet og offentlige virksomheter, også innenfor egen region. For å være en god samarbeidspartner og koblingsaktør er det avgjørende at Forskningsrådet innehar kunnskap og kompetanse om regionenes utfordringer, muligheter, fortrinn og flaskehalser.

Forskningsrådet opprettet i 2004 en ordning med regionale Forskningsrådsrepresentanter. De regionale representantene er Forskningsrådets sentrale lyttepost i regionene og pådriver for å øke den regionale forståelsen for forskningens betydning for innovasjon og verdiskaping. De har også en viktig rolle som formidler av de mulighetene som ligger i SkatteFUNN og Forskningsrådets øvrige virkemidler og som kobler av viktige FoU-aktører i regionene. De regionale representantene er også viktige for å nå målet om et godt samordnet og helhetlig virkemiddelapparat.

Virkemidler for regional FoU og innovasjon (VRI) er Forskningsrådets hovedsatsing på forskning og innovasjon i norske regioner. Det overordnede målet for VRI er å fremme innovasjon, kunnskapsutvikling og verdiskaping gjennom regional samhandling og en forsterket FoU-innsats i og for regionene. Programmet skal ivareta både regionale prioriteringer, behov og fortrinn og nasjonale strategier for FoU og innovasjon. VRI er et viktig virkemiddel i forberedelsen av regionenes økte ansvar for FoU fra 2010 innenfor rammen av en helhetlig nasjonal satsing. Innføring av regionale forskningsfond må derfor sees i sammenheng med de tiltak som er igangsatt gjennom VRI, og de muligheter som ligger i en videreføring av denne satsingen.

3.3. Organisering av utredningsarbeidet

I utredningsarbeidet har Forskningsrådet hatt møter og dialog med Kunnskapsdepartementet og Kommunal- og regionaldepartementet som oppdragsgivere og med Kommunenes sentralforbund som representant for regionene. For å sikre forankring av utredningsarbeidet både på sentralt og regionalt nivå, har Forskningsrådet også vært i dialog med berørte interessenter som fylkeskommunene, Universitets- og høyskolerådet, instituttsektoren (ved FOKUS og FIFO), NHO/Norsk Industri, LO og programstyret for VRI.

Innovasjon Norge har deltatt i den interne arbeidsgruppen i Forskningsrådet som har vært ansvarlige for utredningsarbeidet. Arbeidet har vært organisert med en intern referansegruppe og en styringsgruppe. Anbefalingene fra utredningsarbeidet har vært til behandling i direktørmøtet i Forskningsrådet og i Divisjonsstyret for innovasjon før det ble lagt fram for Forskningsrådets hovedstyre.

3.4. Behandling og vedtak i Forskningsrådets hovedstyre

Forskningsrådets hovedstyre behandlet utredningen om opprettelse av regionale forskningsfond i sitt møte 15. november 2007. Forskningsrådets administrasjon la frem prinsippene for utredningen som er gjengitt i kapittel 5 og forslag til innretning av de regionale fondene som beskrevet i denne utredningen. Hovedstyret ga sin tilslutning til administrasjonens forslag og gjorde følgende vedtak:

1. Hovedstyret slutter seg til saksfremleggets prinsipper for regionale forskningsfond og ber om at disse legges til grunn for den endelige utredningen. Det er sentralt at Forskningsrådet bør ha en aktiv rolle i utviklingen og forvaltningen av slike fond.

2. Hovedstyret mener at det bør være et begrenset antall regionale forskningsfond med en viss minimumsstørrelse. Fondene bør gi en samlet årlig avkastning på 300-400 mill NOK.
3. Hovedstyret forutsetter at regionale forskningsfond er en del av opptrappingen av samlet norsk forskningsinnsats, at de regionale forskningsfondene finansieres med friske midler og at opprettelsen av fondene ikke går på bekostning av nasjonale forskningsprioriteringer.

3.5. Begrepsbruk

Denne utredningen baserer seg på at *regionene* blir endelig definert av sluttbehandlingen regionreformen. Dette gjelder både geografisk inndeling og arbeidsoppgaver. Inntil en ny definisjon er klar forholder utredningen seg til at det er dagens fylkeskommuner som utgjør ”det regionale nivået”.

Fondsbegrepet er i denne utredningen brukt om en finansiell avsetning som gir en årlig avkastning til disposisjon til et gitt formål, i denne sammenheng finansiering av forsknings- og utviklingsprosjekter. Denne utredningen konsentrerer seg om rammer for organisering og forvaltning av *avkastningen*.

Finansieringsordninger er brukt som et samlet begrep på søknads- og prosjekttyper i de regionale forskningsfondene.

Forskning og utvikling (FoU) har en internasjonal anerkjent definisjon i OECDs Frascati-manual, der FoU-virksomheten inndeles i følgende FoU-typer:

- *Grunnforskning*: Eksperimentell eller teoretisk virksomhet som primært utføres for å skaffe til veie ny kunnskap om det underliggende grunnlag for fenomener og observerbare fakta - uten sikte på spesiell anvendelse eller bruk.
- *Anvendt forskning*: Virksomhet av original karakter som utføres for å skaffe til veie ny kunnskap. Anvendt forskning er primært rettet mot bestemte praktiske mål eller anvendelser.
- *Utviklingsarbeid*: Systematisk virksomhet som anvender eksisterende kunnskap fra forskning og praktisk erfaring, og som er rettet mot
 - å fremstille nye eller vesentlig forbedrede materialer, produkter eller innretninger, eller
 - å innføre nye eller vesentlig forbedrede prosesser, systemer og tjenester.

4. Formål med regionale forskningsfond

4.1. Formål med og innretning av regionale forskningsfond

Regionale forskningsfond foreslås etablert ut fra erkjennelsen av at forskning er viktig for regional utvikling. Det forutsettes at regionale forskningsfond blir øremerket FoU-aktiviteter, herunder forskningsbasert innovasjon. Å ta i bruk forskning som virkemiddel krever innsikt i og kunnskap om hva forskning er og kan bidra med, hvordan forskning fungerer og hvordan den best kan stimuleres.

Regionale forskningsfond skal styrke forskning for regional innovasjon og utvikling ved å støtte opp under regionens prioriterte innsatsområder og mobilisere til økt FoU-innsats. Fondene skal møte uttrykte FoU-behov i regionene gjennom å støtte FoU-prosjekter initiert av bedrifter og/eller offentlige virksomheter. Fondene skal også kunne bidra til langsiktig, grunnleggende kompetansebygging i relevante forskningsmiljøer innenfor regionens prioriterte områder. Regionale fond er også en mulighet til i sterkere grad å få frem regionale prioriteringer og innsatsområder gjennom at prosjekter med regional relevans gis en større mulighet for finansiering.

Regionale forskningsfond skal være et virkemiddel for regionene til å utvikle sin region gjennom en aktiv forsknings- og kunnskapspolitik. Gjennom planmessig bruk av fondsmidlene kan regionene ha fokus på utvalgte bransjer og fagområder som er viktige for regionen. Gjennom samhandling med andre regioner og med nasjonale og internasjonale programmer kan disse effektene økes. Med riktig bruk vil de regionale fondene kunne bidra til å styrke konkurransevnen til det regionale næringslivet og til større deltakelse fra de regionale forskningsmiljøene i nasjonale og internasjonale forskningsprogrammer. Tilsvarende gjelder også for forskning knyttet til utvikling av offentlige tjenester.

Regionale fond kan komplettere/utfylle nasjonale FoU-satsinger. For det første kan de bidra til sterkere mobilisering av nye bedrifter og offentlige virksomheter til forskningsdrevet innovasjon ved at fondsforvalterne har større nærhet til og kunnskap om regionale aktørers utfordringer og muligheter. Det kan gi mulighet for bedre bruk av FoU-infrastruktur og sterkere koblinger mellom FoU-miljø og næring/brukere.

Skal norsk næringsliv kunne møte en stadig tøffere internasjonal konkurranse, må dessuten flere bedrifter kvalifiseres til deltakelse i nasjonale og internasjonale FoU-satsinger. Deltakelse i regionalt rettede FoU-prosjekter kan bidra til dette. Å stimulere til økt satsing på FoU gjennom regionale forskningsfond der Forskningsrådet er en aktiv medspiller, vil kunne styrke relasjonen mellom bedrifter i regionene og Forskningsrådets nasjonale programmer og også minske avstanden til EUs virkemidler,

Norsk forskningsinnsats må fortsatt ha sitt tyngdepunkt i nasjonale satsinger på høyt internasjonalt nivå med utgangspunkt i nasjonale prioriteringer, større løft, krevende prosjekter med høy risiko, tverrfaglighet og samarbeid. En konkurransearena der de mest ambisiøse og beste prosjektene vinner fram vurdert gjennom internasjonale ekspertpaneler er antagelig den mest robuste måten å dyktiggjøre bedriftene i forhold til internasjonale konkurransevilkår.

4.2. Koordinering med andre virkemidler for regional utvikling

De tre nasjonale virkemiddelaktørene, Forskningsrådet, Innovasjon Norge og SIVA, forvalter et sett med system- og nettverksorienterte virkemidler som er spesielt rettet mot å fremme regional forskning og innovasjon:

Arena - Innovasjon i nettverk er et program som skal stimulere til økt innovasjon i næringslivet gjennom samarbeid mellom næringsaktører, FoU-aktører og det offentlige. Programmet henvender seg til regionale næringsmiljøer hvor det er konsentrasjoner av bedrifter innenfor en bransje samt relevante kompetansemiljøer, og hvor det er et potensial for å øke verdiskaping og innovasjon gjennom samspillet mellom disse aktørene.

NCE (Norwegian Centres of Expertise) er en spissatsing med et begrenset antall sentre og etableres for å forsterke innovasjons- og internasjonaliseringsprosesser i utvalgte regionale klynger med stort potensial for vekst og utvikling. Både Arena og NCE er fellesprogram mellom Innovasjon Norge, Forskningsrådet og SIVA. Den strategiske ledelsen av programmene er lagt til ett felles Programråd.

VRI (Virkemidler for regional FoU og innovasjon) er Forskningsrådets nye satsing på næringsrettet forskning og innovasjon i norske regioner. Programmet er forankret i det regionale partnerskapet og skal mobilisere til økt FoU-innsats gjennom et styrket samarbeid mellom bedrifter og FoU-institusjoner. VRI er et viktig virkemiddel som forberedelse til regionenes økte FoU-ansvar fra 2010.

Det er nødvendig å se de regionale forskningsfondene i sammenheng med de nasjonale virkemiddelaktørenes regionale satsinger. Gjennom VRI prioriterer regionene innsatsområder basert på regionale utviklingsplaner og strategier. Det viser seg at det er stort sammenfall mellom disse innsatsområdene og en regions Arena-prosjekt og NCE. Profilen på den enkelte regions SkatteFUNN-prosjekter er også i stor grad sammenfallende med disse innsatsområdene. Rogaland har for eksempel prioritert mat, energi og maritime næringer som innsatsområder i VRI, og har også et NCE innen mat og 3 Arena-prosjekter innen energi.

De regionale forskningsfondene bør understøtte og forsterke igangværende satsinger regionalt gjennom å være en kilde til FoU-prosjektfinansiering av gode ideer som genereres gjennom de andre satsingene. Både VRI, NCE og Arena fokuserer på regional samhandling og mobilisering, men ingen av programmene har midler til finansiering av FoU-prosjekter utover små forprosjektmidler. I VRI finnes det for eksempel ikke midler i dag over nasjonale budsjetter til strategisk forskning og bedriftsstyrte innovasjonsprosjekter innenfor det som er regionens prioriterte områder. Med innføringen av de regionale fondene, vil disse prosjektene ha en naturlig finansieringskilde her, samtidig som det oppnås en tettere kobling mellom regionalt prioriterte forskningsinitiativ og nasjonale forskningsprogram og satsinger.

De regionale forskningsfondene må også sees i sammenheng med mobiliseringsarenaen SkatteFUNN, skattefradragssystemet for bedrifters FoU-utgifter. De regionale forskningsfondene kan også sees i sammenheng med den FoU- og innovasjonsaktivitet som finner sted innenfor virkemiddelapparatets øvrige programmer. Forskningsrådet har en rekke tematiske og teknologisk rettede programmer som de regionale forskningsfondene må koordineres med. Det samme gjelder den åpne konkurransearenaen Brukerstyrt innovasjonsarena (BIA), som er Forskningsrådets største forskningsprogram, og Sentre for forskningsdrevet innovasjon (SFI). Fondene vil kunne dyktiggjøre regionens næringsliv og FoU-institusjoner til å stå bedre rustet i konkurransen om midler fra disse nasjonale programmene og fra internasjonale satsinger.

Midlene fra de regionale forskningsfondene kan benyttes i nær sammenheng med flere av Innovasjon Norges programmer og finansielle tjenester. De offentlige og industrielle forsknings- og utviklingskontraktene er velfungerende og høyt prioriterte ordninger. Fondene kan for eksempel tenkes anvendt til å delfinansiere tidlige faser i arbeidet med å få fram og gjennomføre utviklingskontrakter hvor leverandørbedrifter inngår i produktutviklingsprosjekter sammen med krevende kunder.

Regionale myndigheter forvalter kompetansevirkemidler og regionale utviklingsmidler som de regionale forskningsfondene må sees i sammenheng med. Forskningsrådet mener at det må åpnes for at de regionale forskningsfondene også kan forvalte andre regionale midler, både offentlige og private, innenfor de rammene som gjøres gjeldende for regionale forskningsfond.

5. Prinsipper som er lagt til grunn for utredningen

Stortinget har gjennom innstillingen om opprettelse av regionale forskningsfond lagt til grunn at regionene skal ha mer reell innflytelse over bruken av forskning som virkemiddel for å fremme utvikling i regionene. Dette gir to ulike mål som må kombineres:

- Forskingen som styres av regionene, må bidra optimalt til utvikling og verdiskaping i regionene, samt mobilisere til økt forskningsinnsats
- Forskingen som styres av regionene må være av god kvalitet og godt koordinert innenfor helheten av øvrig norsk forskning

Forskningsrådets forståelse av forskning tilsier at følgende hovedprinsipper må legges til grunn ved etablering og forvaltning av regionale forskningsfond:

- Fordeling av forskningsmidler må gjøres på grunnlag av kvalitetsvurderinger
- Grunnforskning må forankres i en nasjonal og internasjonal kontekst
- Regional satsing og forankring er viktig for mobilisering til økt FoU-innsats
- Administrasjonen av FoU-midler krever særskilt kompetanse for å sikre kvalitet og effektivitet

I tillegg til disse hovedprinsippene er det Forskningsrådets syn at Rådet må ha en aktiv rolle som bidragsyter i utvikling og forvaltning av de regionale forskningsfondene for å tilføre nødvendig kompetanse knyttet til kunnskap om forskningens betydning for innovasjon og verdiskaping, kunnskap om forskningssystem og øvrige virkemidler samt kunnskap om hensiktsmessige arbeidsprosesser i forskningsfinansiering. Forskningsrådet kan bidra til å sikre kvaliteten i forskningen og styrke sammenhengen mellom grunnforskning, anvendt forskning og innovasjon. Forskningsrådet vil stimulere til samordning mellom de regionale forskningsfondene og skape relevante nasjonale læringsarenaer for de regionale forskningsfondene.

Hvert hovedprinsipp har et sett med underliggende perspektiver som er lagt til grunn for utredningen av hvordan regionale forskningsfond bør forvaltes. I de påfølgende delkapitlene er hovedprinsippene for utvikling og forvaltning av de regionale forskningsfondene brutt ned i disse underliggende perspektivene.

5.1. Fordeling av forskningsmidler må gjøres på grunnlag av kvalitetsvurderinger

Forskningsrådets perspektiv:

- Forskningsinnsats krever konsentrasjon og langsiktighet for å gi best effekt
- Regionale og nasjonale satsinger må koordineres
- Konkurransen, tverrfaglighet og samarbeid fremmer kvalitet
- Finansiering av ulike formål krever forskjellig saksbehandling

Konsekvenser for regionale forskningsfond:

- Antall fond bør begrenses
- Den totale fondsavkastingen fordeles til de regionale fondene etter en fast fordelingsnøkkel, hvorav 15-20 % foreslås fordelt etter konkurranse mellom fondene ut fra kvalitet i prosjektene og samarbeid mellom flere regionale fond
- Tidligfase FoU-støtte med fokus på mobilisering behandles fortløpende regionalt
- Midler til FoU-prosjekter tildeles av regionalt forskningsfond etter råd fra nasjonale ekspertpaneler

5.2. Grunnforskning må forankres i en nasjonal og internasjonal kontekst

Forskningsrådets perspektiv:

- Grunnforskning er fundamentalt internasjonal, og ”regional grunnforskning” er et uheldig begrep
- Høyere utdanning ved universiteter og høyskoler bygger på forskning og må være i tråd med den internasjonale kunnskapsfronten
- Egen forskningskompetanse er nødvendig for å kunne absorbere og nyttiggjøre seg resultater fra internasjonal forskning

Konsekvenser for regionale forskningsfond:

- Regionale forskningsfond bør primært fokusere på forskning som er relevant for regional innovasjon og utvikling
- Regionale forskningsfond må kunne støtte langsiktig, grunnleggende kompetansebygging innenfor regionens prioriterte områder

5.3. Regional satsing og forankring er viktig for mobilisering til økt FoU-innsats

Forskningsrådets perspektiv:

- Regionene har selv de beste forutsetninger for å prioritere sine innsatsområder
- Regionale klynger fremmer innovasjon og mobilisering til forskning
- Nasjonal kunnskapsinfrastruktur må utnyttes bedre for regional mobilisering
- Regionale ulikheter krever fleksibilitet i innretningen av fondene

Konsekvenser for regionale forskningsfond:

- Regionalt nivå må prioritere innsatsområder for FoU gjennom en helhetlig FoU-strategi, hvor bruken av fondet også settes i sammenheng med øvrige FoU-satsinger
- Regionale forskningsfond bør ha et sett med finansieringsordninger å velge mellom

- Innenfor finansieringsordningene prioriterer fondet bruken av midlene mht tematikk og målgrupper
- Regionalt fond bør tildele FoU-midler etter råd fra nasjonale ekspertpaneler

5.4. Administrasjonen av FoU-midler krever særskilt kompetanse for å sikre kvalitet og effektivitet

Forskningsrådets perspektiv:

- For å sikre samspill og koordinert FoU-innsats regionalt, nasjonalt og internasjonalt må Forskningsrådet ha en aktiv rolle i utviklingen av regionale forskningsfond
- Forskningsrådet har høy kompetanse og etablerte systemer for FoU-søknadsbehandling

Konsekvenser for regionale forskningsfond:

- Forskningsrådets rolle nasjonalt:
 - Koordinere regionale, nasjonale og internasjonale satsinger
 - Prøve ut og godkjenne nye finansieringsordningene i de regionale fondene
 - Utpeke en gitt andel av styremedlemmene til regionale fondsstyrer
 - Fasilitere relevante nasjonale læringsarenaer for de regionale forskningsfondene
 - Anbefale fordeling av 15-20% av total fondsavkastning ut fra kvalitet i prosjektene og samarbeid mellom flere regionale fond
 - Fasilitere nasjonale ekspertpaneler
- Forskningsrådets rolle i regionene:
 - Stimulere til regional samhandling og strategiske valg av innsatsområder gjennom regional FoU-strategi
 - Bidra i fondssekretariater med faglig støtte og identifisere behov for nasjonale ekspertpaneler
- Etableringen av regionale forskningsfond bør følges opp med et opplegg for tidlig evaluering som grunnlag for læring og korrigerende tiltak. Basert på denne erfaringen må finansieringsordningene i de regionale fondene tilpasses og de nasjonale FoU-virkemidlene videreutvikles.

6. Styringsmodell for regionale forskningsfond

6.1. Forholdet mellom regionenes mål og strategier og nasjonale rammer

En forsvarlig forvaltning av regionale forskningsfond forutsetter at regionene utarbeider helhetlige FoU-strategier. Formålet med en regions FoU-strategi er å skape oppslutning om regionens grunnleggende prioriteringer og veivalg, og gi retning til samarbeidet mellom de regionale utviklingsaktørene.

Verden er i rask endring, og det er en utfordring å skape robuste strategier. Det finnes et dobbelt krav om økt langsiktighet og økt fleksibilitet. Det er behov for en *løpende strategisk dialog* om den enkelte regions fremtidige FoU-utfordringer og utviklingsbehov. Forskningsrådet er opptatt av at kvalitet i så vel forskningen som i strategiutviklingen må ligge til grunn for de regionale forskningsfondenes virksomhet. Det er viktig å legge til rette for strategiske prosesser som på en kreativ og systematisk måte både utforsker og utvider regionenes handlingsrom. Gjennom blant annet VRI legges grunnlaget for denne typen samhandling.

Den regionale FoU-strategien bør bl.a. inneholde følgende elementer:

- En omverdensanalyse som drøfter regionenes fortrinn og mulige svakheter
- Regionens prioriterte innsatsområder sett i lys av nåværende og fremtidig kompetanse
- Helhet og sammenheng i satsinger: Regionalt forskningsfond, VRI, NCE, Arena osv
- Prioriteringer og rammer for regionalt forskningsfond

FoU-strategi og løpende strategisk dialog danner basis for utviklingen av årlige handlingsplaner for regionale forskningsfond. Fondsstyrene vil ha som oppgave å konkretisere handlingsplanene og utlyse midler med utgangspunkt i disse. Ambisjonsnivået i handlingsplanene må sees i forhold til midlene som blir tilgjengelige i fondene, både når det gjelder bredden i innsatsområder som kan prioriteres og bruk av ulike finansieringsordninger. Dersom fondene har begrensede midler til rådighet bør et fåtall innsatsområder prioriteres og innsatsen konsentreres rundt utvalgte finansieringsordninger for at midlene skal kunne gi størst effekt.

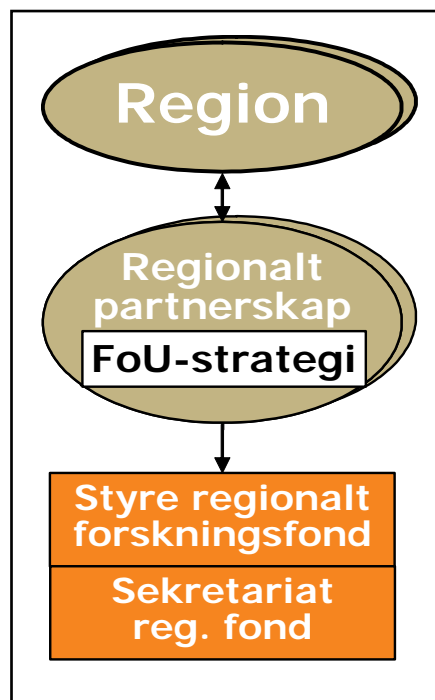
Det nylig etablerte VRI-programmet er en utprøvningsarena for samarbeids- og styringsformer og for arbeidsdeling mellom det nasjonale og regionale nivå. Et viktig formål med den strategiske dialogen er derfor å sørge for at VRI og regionale forskningsfond supplerer hverandre, slik at VRI kan utgjøre en samhandlingsplattform for prosjekter som søker finansiering fra regionale forskningsfond. På denne måten kan man oppnå en tettere kobling mellom regionalt prioriterte forskningsinitiativ og nasjonale forskningsprogram og satsinger. Gjennom VRI har regionene allerede prioritert innsatsområder, dvs. tatt klare og velbegrunnede valg i forhold til hvilke næringsområder som har potensial for økt FoU-innsats. Arbeidet med de regionale FoU-strategiene må følgelig sees i sammenheng med konkretiseringen av de regionale VRI-satsingene.

6.2. Forslag til system for styring og administrasjon av regionale forskningsfond

Regionale forskningsfond forutsetter at regionen har en FoU-strategi utarbeidet av det regionale partnerskapet og vedtatt av fylkes/regionstinget. FoU-strategien bør være flerårig og knyttet opp til regionens fylkes/regionsplan.

Det må opprettes et styre for hvert regionale fond, der regionene oppnevner styreleder og styrets flertall. Forskningsrådet, på vegne av staten, bør oppnevne øvrige styremedlemmer. Styret utarbeider en handlingsplan for fondet basert på regionen(e)s FoU-strategi, som prioriterer bruken av fondet mht tematikk, målgrupper og vektlegging av de ulike finansieringsordningene. Handlingsplanene bør vedtas politisk.

Det regionale fondet må ha et sekretariat som forbereder sakene til styret, er ansvarlig for søknadsbehandling og har den løpende kontakten med fondenes målgrupper, kunder og Forskningsrådet.

Figur 1: Styringsmodell for regionale forskningsfond

6.2.1. Styre for regionale forskningsfond

Styrets oppgaver vil være å utarbeide en årlig handlingsplan for fondet basert på region(enes) FoU-strategi. Planen skal prioritere bruken av fondet mht tematikk, målgrupper og vektlegging av de ulike finansieringsordningene. Handlingsplanen behandles og godkjennes endelig av fylkes/regiontingene. Styret utlyser tilgjengelige midler og tildeler iht kriterier for de valgte finansieringsordningene. Styret er ansvarlig for bruken av fondenes midler og rapporterer bruken av disse til regionen(e) og Forskningsrådet. Styret har også et ansvar for å bidra til god resultatformidling fra de prosjektene som får støtte for å sikre at kunnskapen som utvikles blir gjort kjent og tatt i bruk.

Styret må være sammensatt slik at det samlet har den nødvendige kompetansen for å kunne forvalte midlene i det regionale forskningsfondet på en god måte. Samtidig må det stilles strenge krav til styrets habilitet; styret bør ikke bestå av personer som er representanter for potensielle søkere til fondet. Følgende kompetansekrav stilles til styret:

- Forståelse for forskningens betydning som virkemiddel for regional utvikling og innovasjon. Dette er viktig for å vurdere hvordan fondets midler best kan disponeres for å utvikle de prioriterte innsatsområdene.
- Oversikt over regionalt næringsliv og innsikt i de problemstillinger som er viktige for å fremme næringsutvikling.
- FoU-kompetanse for å kunne vurdere kvaliteten til prosjektene som søker støtte og tildele midler til de beste prosjektene.

- Kunnskap om hensiktsmessige arbeidsprosesser i forskningsfinansiering for å kunne kontrollere og følge opp sekretariatets arbeid.
- Kunnskap om forskningssystemet og øvrige virkemidler for å kunne benytte fondenes midler i en helhetlig sammenheng.
- Relevant økonomikompetanse for å sikre forsvarlig forvaltning av fondets midler innenfor det til enhver tid gjeldende regelverk.

Styret bør ikke være større enn at det er styringsdyktig, men samtidig stort nok til at nødvendig kompetanse for utvikling og forvaltning av det regionale fondet er representert.

Forskningsrådet antar at 7-9 personer vil være en riktig størrelse på fondsstyrene. Styrets størrelse og sammensetning må også sees i sammenheng med de midlene fondet har til disposisjon. Fondene kan satse bredere i forhold til tematikk og målgrupper desto mer midler som er tilgjengelige, og dette vil igjen stille krav til en bredere kompetanse i styret.

6.2.2. Sekretariat for regionale forskningsfond

Sekretariatets oppgaver vil være å forberede saker til styret og ha en løpende kontakt med fondenes målgrupper og kunder samt være det operative forbindelsesleddet inn mot Forskningsrådet. Følgende kompetansekrav bør stilles til sekretariatene:

- Forståelse for hvordan forskning virker og kan bidra til innovasjon og utvikling for å kunne ha en løpende dialog med fondenes målgrupper om deres forskningsbehov.
- Oversikt over øvrige virkemidler, initiativ og programmer for forskning, og oversikt over faktisk forskning og forskningskompetanse i Norge for å kunne bidra til en helhetlig bruk av virkemiddelporteføljen. I tillegg er det viktig at sekretariatene kan veilede fondenes kunder om FoU-satsinger som er relevante for den enkelte kunde og bidra til å koble kompetansemiljøer med brukere av forskning.
- Hensiktsmessige arbeidsprosesser i forskningsfinansiering for å sikre kvalitet og effektivitet i sekretariatets arbeid.
- God oversikt over regionalt næringsliv og kompetansemiljøer i regionen(e).

Kompetansekravene tilsier at Forskningsrådets regionale representant bør inngå i sekretariatet sammen med ansatte i Innovasjon Norge og regionen(es) administrasjon. En slik sammensetning av sekretariatet vil sikre god kobling og forankring mot regionene, representere bredden i virkemiddelapparatet og kunne ivareta en god forståelse for behovene til fondenes målgrupper. Det er ikke nødvendigvis behov for heltidsstillinger i et slik sekretariat, og sekretariatet må dimensjoneres etter midlene de regionale fondene tilføres og etter forventet søknadsmengde. Dersom et fond dekker flere regioner er det naturlig å tenke moderne nettverksorganisering av sekretariatet.

Forskningsrådets regionale representant vil kunne fungere som et bindeledd mot nasjonale, og internasjonale, forskningsprogrammer og mot de nasjonale ekspertpaneler som Forskningsrådet fasiliterer. De regionale representantene vil også kunne bidra til samhandling og erfaringsoverføring mellom de ulike regionale fondene.

Forskningsrådet anbefaler at sekretariatene innenfor gitte rammer får fullmakt fra styret til løpende tildeling av ”mobiliseringsstøtte” for å gjøre ordningen minst mulig byråkratisk og mest mulig fleksibel i forhold til søkerens behov.

Sekretariatene vil ha en viktig oppgave, i samarbeid med andre relevante aktører, i å jobbe proaktivt mot regionalt næringsliv, offentlige virksomheter og relevante FoU-miljøer for å mobilisere til økt FoU-aktivitet i regionen. Dette kan for eksempel være oppsøkende virksomhet for å identifisere aktører som har et uutnyttet FoU-potensial, arrangere søkerkonferanser i forbindelse med utlysninger osv. Forskningsrådet og Innovasjon Norge har god erfaring med en ordning der potensielle søkere utarbeider en projektskisse og har en dialog med sekretariatet tidlig søknadsprosessen som gir veiledning og råd underveis. En slik ordning kan bidra til å forbedre kvaliteten på det regionale forskningsfondets aktiviteter, men også å hindre at søkere legger ned for mye arbeid i søknader som åpenbart ikke er konkurransedyktige eller som faller utenfor fondets prioriteringer. Basert på slike skisser kan det også være aktuelt å henvise søkere til andre mer relevante program eller støtteordninger.

Fondene bør inngå i den samordnede regionale kundeporten med de tre virkemiddelaktørene Forskningsrådet, Innovasjon Norge (IN) og SIVA. De bedriftene som vil søke om eller være aktuelle for tildeling av midler fra fondene, vil i mange tilfeller allerede være kunder i IN, kanskje også i Forskningsrådet. Det bør derfor legges vekt på å gjøre bruk av den samlede kundekunnskapen og bransjekompetansen som de kundeansvarlige ved INs distriktskontorer har når henvendelser fra bedrifter skal behandles. Her kan man blant annet bygge på de positive erfaringene fra samarbeidet mellom Forskningsrådet og IN om SkatteFUNN-ordningen. De kundeansvarlige kan også trekke veksler på den samlede teknologi-, sektor- og bransjekompetansen som Forskningsrådet og IN besitter. Det bør utformes effektive og ubyråkratiske rutiner for hvordan en slik tverrgående bruk av kompetanse skal skje i praksis.

6.3. Rapportering på bruk av fondenes midler

Styrene for de regionale forskningsfondene er ansvarlig for bruken av fondenes midler og har derfor også et rapporteringsansvar. Regionene som hovedinteressenter i fondene trenger informasjon om fondenes virksomhet og resultater som grunnlag for det strategiske FoU-arbeidet i regionen og tilhørende politikktutvikling. Tilsvarende vil det regionale partnerskapet etter spørre analyser som innspill til den løpende strategiske dialogen om den enkelte regions fremtidige FoU-utfordringer og utviklingsbehov. Rapporteringen fra de ulike regionale forskningsfondene vil også være et viktig bidrag til koordinering, samhandling og erfaringsoverføring mellom de ulike regionale fondene.

Forskningsrådet har i dag et nasjonalt ansvar for å utarbeide og rapportere statistikk for FoU-virksomheten i Norge samlet sett. Gitt at de regionale forskningsfondene blir en ny finansieringskilde for FoU, må disse også innarbeides i den nasjonale statistikken. Dette betyr at det må lages et standardisert opplegg for nasjonal rapportering av ressursbruken i de regionale fondene.

Styrene for de regionale fondene må utarbeide en årsrapport som dekker informasjonsbehov til de ulike interessentene og samtidig oppfyller relevante lovmessige krav. Det bør utarbeides felles nasjonale krav til rapporteringen fra de regionale forskningsfondene.

6.4. Koordinering mellom regionale forskningsfond

Opprettelsen av regionale forskningsfond vil bety et nytt nivå for styring og finansiering av forskning i Norge. Hvis de ulike satsingene på regionale nivå ikke er godt koordinert seg i mellom og mot nasjonale satsinger kan det føre til fragmentering og suboptimalisering av den samlede FoU-innsatsen i Norge. Dette kan eksempelvis være for mange parallelle satsinger og mange små kompetansemiljøer. Mange små prosjekter kan gi mindre effekt og slagkraft enn færre og større satsinger. Det er derfor helt sentralt dersom regionale forskningsfond opprettes,

at det legges til rette for en koordinert samhandling mellom de ulike regionale fondene. Innenfor innsatsområder som er felles på tvers av ulike regioner, bør det tilstrebes en nasjonal arbeidsdeling som gir rom for regional spesialisering.

Erfaringer fra VRI-programmet viser at det er tematiske prioriteringer som går igjen på tvers av flere av de regionale satsingene. Reiseliv, kultur- og opplevelsesnæringer er for eksempel prioritert i 6 av de 9 VRI-satsingene som er kommet i gang høsten 2007. Dette er med andre ord et område hvor det er naturlig å få til en hensiktsmessig koordinering, samhandling og kunnskapsutveksling på tvers av regioner. Det er også viktig å koble de regionale satsingene opp mot nasjonale og internasjonale aktiviteter for å utvikle og forsterke den regionale innsatsen.

Det vil være en nasjonal oppgave å stimulere til og fasilitere en koordinert samhandling mellom de regionale forskningsfondene. Det viktigste bidraget i denne sammenheng er å ha oversikt over satsingsområdene til de ulike fondene og gjennom dette identifisere områder der det er fornuftig med samhandling. Forskningsrådets regionale representanter vil gjennom sin rolle i fondssekretariatene kunne bidra til å koble de regionale fondene med felles satsingsområder og tilsvarende koble regionale satsinger mot relevante nasjonale og internasjonale satsinger. Å fordele en andel av den totale avkastningen til de regionale forskningsfondene ut i fra kvalitet i prosjektene og samarbeid mellom flere fond, vil være en stimuleringsmekanisme for samhandling.

Gjennom å bruke felles nasjonale tematiske ekspertpaneler i vurderingen av søknadene til de regionale fondene, er det mulig å få en oversikt over det faglige innholdet i prosjektene. Ekspertpanelene bør derfor gi anbefalinger om å se prosjekter i sammenheng der det er relevant, i tillegg til rene kvalitetsvurderinger av den enkelt søknad. Dette forutsetter at det er felles datoer for utlysning og søknadsfrister på tvers av de ulike fondene.

Det bør også arrangeres en årlig konferanse om regionale forskningsfond for å bidra til erfaringsutveksling og resultatspredning. Relevante temaer for en slik konferanse kan være presentasjoner av handlingsplanene for fondene, utvikling av menyen av finansieringsordninger, erfaringer med samarbeid på tvers av fond og etter hvert prosjektresultater og resultater fra evalueringer av fondene.

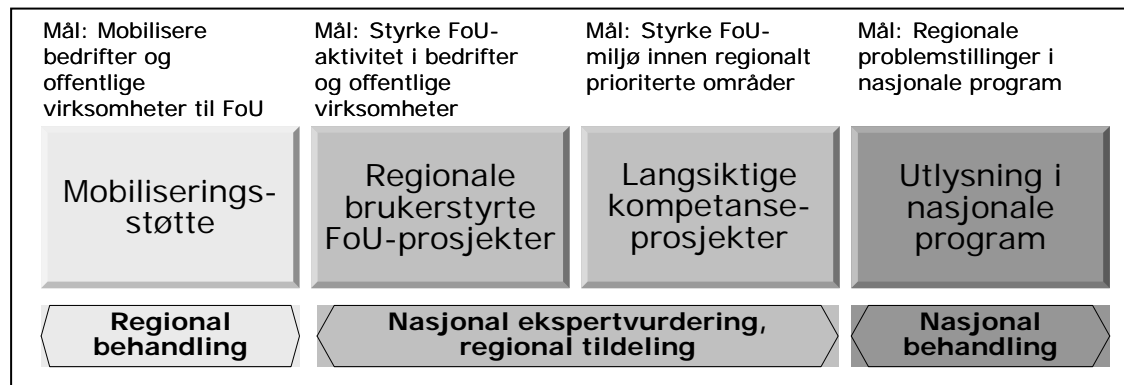
VRI har etablert en nasjonal læringsarena som også bør knyttes til fondenes virksomhet. Det er viktig både for den regionale og den nasjonale koordineringen og helheten at erfaringsoverføring og læring skjer i samhandling med VRI og de andre systemtiltakene. Det er utarbeidet følgende tiltak for den nasjonale læringsarenaen i VRI:

- *Prosjektledersamlinger* med informasjon fra de enkelte prosjekt og faglige innslag av kompetansehevende art.
- *Forskersamlinger* for de ansvarlige for forskerprosjektene.
- *Kurstilbud* som skal tilbys den regionale prosjektledelsen. Dette kurstilbudet utarbeides i fellesskap med VRI, Arena, NCE og Storbyprosjektet.
- *Seminarer* der faglige resultater fra forskningsarbeidet blir lagt fram og diskutert.
- *Nasjonale work-shops* innen temaer og fagområder som flere regioner kan dra videre nytte av, eksempelvis arbeidsmetodikk innen foresight-studier, regional benchmarking osv.
- *Konferanser*; VRI, Arena, NCE og Storbyprosjektet arrangerer annethvert år FRAMPÅ-konferansen som er en møteplass for alle prosjektene og andre interesserte.

7. Finansieringsordninger og saksbehandling i regionale forskningsfond

7.1. Regionale ulikheter krever fleksibilitet i innretningen av de regionale forskningsfondene

Regionale ulikheter krever fleksibilitet i innretningen av de regionale forskningsfondene, og derfor foreslår Forskningsrådet en meny av finansieringsordninger som fondene kan velge blant. Denne menyen av finansieringsordninger bør være dynamisk og videreutvikles basert på evaluering av de regionale fondene samt utviklingen i øvrig portefølje av FoU-virkemidler. Forskningsrådet, i dialog med de regionale forskningsfondene, bør være ansvarlig for design, utprøving og godkjenning av nye finansieringsordninger, og for å videreutvikle eller sanere eksisterende finansieringsordninger.

Figur 2: Meny av finansieringsordninger i regionale forskningsfond

Menyen av finansieringsordninger som foreslås, representerer en bredde som imøtekommer flere mål og ulike målgrupper. Menyten dekker behovene i hele "verdikjeden" fra mobilisering av nye bedrifter og offentlige virksomheter til forskning, via styrking av FoU-aktivitet i bedrifter og offentlige virksomheter og langsiktig kompetansebygging, til mulighet for å løfte frem regionale problemstillinger på den nasjonale forskningsagendaen.

Innenfor menyten av finansieringsordninger prioriterer fondsstyret bruken med hensyn til tematikk og målgrupper. Styret for det regionale forskningsfondet velger balansen mellom de ulike finansieringsordningene og kan velge bort ordninger som ikke er relevante. De enkelte finansieringsordningene kan også rettes spesielt mot ulike innsatsområder.

De ulike typer av finansieringsordninger som foreslås, vil kreve ulik saksbehandling avhengig av egenskapene ved de ulike ordningene. Mobiliseringsstøtte må en ubyråkratisk og fleksibel regional søknadsbehandling, mens de øvrige ordningene krever utlysninger og nasjonal ekspertvurdering for å ivareta kvalitetsaspektet ved forskningen som skal finansieres.

En slik meny av finansieringsordninger i de regionale forskningsfondene representerer en fleksibel modell i forhold til endelig avklaring rundt finansiering og antall fond. Dersom det blir få fond med relativt store midler tilgjengelig kan hele menyten med fordel benyttes.

Dersom det blir mange fond med begrensede midler til disposisjon, bør innsatsen konsentreres rundt utvalgte finansieringsordninger for at midlene skal kunne gi størst effekt og administrasjonskostnadene begrenses. I en slik situasjon bør bruken av mobiliseringsstøtte og regionale brukerstyrte FoU-prosjekter prioriteres.

7.2. Felles rutiner for saksbehandling på tvers av regionale forskningsfond

De ulike regionale forskningsfondene vil ha sin virksomhet knyttet til de samme finansieringsordningene og bør derfor arbeide innenfor felles rutiner for saksbehandling. Dette vil gi forutsigbarhet og likebehandling av søknader på tvers av geografi, samtidig som det gir et godt grunnlag for samhandling og erfaringsutveksling mellom fondene.

Forskningsrådet har allerede prosesser, maler og systemer for saksbehandling av søknader. Forskningsrådet ønsker å stille dette til disposisjon som et utgangspunkt for etableringen av detaljerte rutiner for søknadsbehandlingen i de regionale forskningsfondene. Det er spesielt viktig å påpeke at Forskningsrådet har it-systemer som støtter hele prosessen fra søknadsmottak og søknadsevaluering til prosjektoppfølgning og rapportering. Disse systemene er allerede kjent blant de regionale fondenes målgrupper og bør derfor benyttes til å støtte administrasjonen av de regionale fondene.

Bruk av nasjonale tematiske ekspertpaneler til vurdering av søknadene er viktig for å ivareta kvalitetsaspektene og sikre habilitet i vurderingen av prosjektene som skal finansieres av de regionale forskningsfondene. Eksempelvis vil en slik ordning i praksis samle alle IKT-prosjektene på tvers av regionale fond og få søknadene vurdert av det samme nasjonale ekspertpanelet. Dette sikrer likebehandling på tvers av geografi og muliggjør også anbefalinger om samhandling på tvers av fond. For at en slik ordning skal fungere i praksis må de regionale fondene benytte felles datoer for utlysninger og søknadsfrister. Det kan for eksempel legges opp til en søknadsrunde på våren og en på høsten. Valget av datoer bør sees i sammenheng med tilsvarende frister som benyttes av de nasjonale brukerstyrte programmene.

7.3. Forslag til finansieringsordninger og søknadsbehandlingsrutiner

7.3.1. Mobiliseringsstøtte

Mobiliseringsstøtte inneholder et sett med søknadstyper som har som mål å mobilisere bedrifter og offentlige virksomheter til FoU-aktivitet. Mobiliseringsstøtte er typisk mindre beløp som bedrifter og offentlige virksomheter, alene eller sammen med FoU-miljøer, kan bruke til å forberede større satsinger. Mobiliseringsstøtte kan også brukes til å støtte mindre prosjekter som skal løse en konkret problemstilling som ikke nødvendigvis krever utvikling av ny kunnskap. VRI har også finansieringsordninger rettet mot å mobilisere til FoU-aktivitet, blant annet kompetansemegling og forprosjektmidler, og fondsstyret må derfor se dette i sammenheng når de vurderer bruken av ulike former for mobiliseringsstøtte. Mobiliseringsstøtte bør ikke gis for mer enn 12 måneder.

Bedriftene og offentlige virksomheter som søker mobiliseringsstøtte må på fritt grunnlag kunne velge hvilke FoU-miljøer de ønsker å samarbeide med, uavhengig av geografisk plassering.

Følgende typer av mobiliseringsstøtte foreslås lagt til de regionale forskningsfondene:

- *”Innovation voucher”*; Skal stimulere små og mellomstore bedrifter (SMB) som ikke har eller kun har begrenset FoU-erfaring, til samarbeid med FoU-miljøer. Bedriftene søker om støtte til å gjennomføre et mindre prosjekt for å løse en konkret problemstilling i samarbeid med et FoU-miljø med relevant kompetanse. Bedriftens problemstillinger vil typisk kunne løses med kunnskap som allerede finnes i FoU-miljøene. Den viktigste effekten av denne søknadstypen er å knytte kontakter mellom SMBer og forskningsmiljøer og gi bedriftene erfaring med denne typen samarbeid. Dette kan med fordel praktiseres som en rettighetsbasert ordning der fondsstyret setter av et gitt beløp til ordningen og utlyser dette, med eventuelle begrensninger for hvem som kan motta støtte og innenfor hvilke tematiske områder ordningen gjelder. Etter utlysning kan bedriftene løpende innvilges støtte etter ”førstemann til mølla”-prinsippet inntil avsatte midler er brukt opp. En slik bruk av midler vil kreve lite administrasjon og vil oppleves som fleksibel og ubyråkratisk av bedriftene.
- *Prosjektetableringsstøtte*; Skal gi bedrifter og offentlige virksomheter mulighet til å utarbeide det organisatoriske grunnlaget og gjennomføre nødvendig planlegging for et nærmere angitt prosjekt. Prosjektetableringen kan omfatte søk etter samarbeidspartnere og/eller utarbeidelse av planer/søknad for det planlagte prosjektet.
- *Forprosjekt*; Skal gi bedrifter og offentlige virksomheter, alene eller sammen med et FoU-miljø, støtte til forberedende forskning/utredning og andre tiltak for å utarbeide et hovedprosjekt. Forprosjektmidler kan med fordel bidra til å forberede et regionalt brukerstyrt FoU-prosjekt.

Behandlingen av disse søknadstypene bør legges opp til å være enkel, fleksibel og minst mulig byråkratisk. Fondsstyret kan med fordel gi sekretariatet fullmakt til å løpende å tildele støtte innenfor gitt rammer. De viktigste prinsippene for saksbehandlingen kan være:

- Regionalt styre setter økonomiske rammer og eventuelle tematiske prioriteringer
- Utlysning med løpende søknadsfrist og behandling

7.3.2. Regionale brukerstyrte FoU-prosjekter

Regionale brukerstyrte FoU-prosjekter skal ta utgangspunkt i strategisk viktige problemstillinger for bedrifter og offentlige virksomheter og dermed utløse forskningsdrevet innovasjonsaktivitet.

Bedriftene og offentlige virksomheter som søker brukerstyrte prosjekter må på fritt grunnlag kunne velge hvilke FoU-miljøer de ønsker å samarbeide med, uavhengig av geografisk plassering.

Følgende søknadstyper foreslås i de regionale forskningsfondene:

- *Regionale bedriftsprojekter*; Skal utløse FoU-aktivitet i næringslivet som spesielt bidrar til forskningsdrevet innovasjon og bærekraftig verdiskaping.
- *Offentlige virksomhetsprojekter*; skal utløse FoU-aktivitet i offentlige virksomheter som bidrar til forskningsdrevet innovasjon.

Typiske kjennetegn ved regionale brukerstyrte prosjekter kan være:

- Prosjekter av 1-3 års varighet

- Minimum to deltakere per prosjekt hvor minst en bruker er lokalisert innenfor fondets geografiske område
- Gjennomføres fortrinnsvis i samarbeid med et FoU-miljø
- Prosjektansvarlig og samarbeidspartnere finansierer mer enn 50 % av prosjektkostnadene

Behandlingen av disse søknadstypene vil gjøres i samarbeid mellom det regionale fondssekretariatet og Forskningsrådet som fasiliterer nasjonale ekspertpaneler. Detaljerte krav og vurderingskriterier må utarbeides nærmere, men kan ta utgangspunkt i vurderingskriteriene som Forskningsrådet bruker for Brukerstyrte innovasjonsprosjekter (BIP), gjengitt i vedlegg 2. De viktigste prinsippene for saksbehandlingen kan være:

- Regionalt fondsstyre setter økonomiske rammer og tematiske prioriteringer
- Koordinerte utlysningstidspunkter (mellom regionene og med relevante nasjonale programmer)
- Regionalt fondssekretariat går gjennom søknader og anbefaler for regionalt fondsstyre hvilke søknader som skal fremmes for nasjonal ekspertvurdering (dvs ”luker ut” søknader som ikke oppfyller formelle krav, eller som åpenbart ikke er konkurransedyktige eller som faller utenfor fondets prioriteringer)
- Styret fremmer søknader for nasjonal ekspertvurdering som fasiliteres av Forskningsrådet
- Ekspertpanelene vurderer søknadene, setter karakter og anbefaler/ikke anbefaler tildeling, samt gir anbefalinger om samhandling på tvers av prosjekter og fond der det er relevant
- Regionalt styre beslutter tildeling av midler etter råd fra nasjonale ekspertpaneler
- Gode prosjektideer som ikke vurderes å ha tilstrekkelig kvalitet til å kunne få tildeling kan med fordel gis forprosjektmidler for å videreutvikle og kvalifisere prosjektet

7.3.3. Regionale langsiktige kompetanseprosjekter

Regionale langsiktige kompetanseprosjekter skal styrke forskningsmiljø innen regionalt prioriterte områder. Prosjektene skal bidra til å styrke miljøer av høy kvalitet innenfor prioriterte områder eller bygge opp nye miljøer på områder av strategisk betydning. Støtte kan gis til universiteter, høyskoler eller forskningsinstitutter innenfor fondets geografiske område, men også til miljøer med annen lokalisering der disse har spesielt gode faglige forutsetninger i forhold til regionens utfordringer og FoU-behov. Det viktigste er å gjøre relevant kompetanse tilgjengelig *for* regionen, uavhengig av om den faktisk er lokalisert *i* regionen.

Typiske kjennetegn ved regionale langsiktige kompetanseprosjekter kan være:

- Prosjekter av 2-4 års varighet
- Kan inneholde doktorgrader
- Prosjektene kan med fordel delfinansieres av bedrifter eller offentlige virksomheter for å sikre relevansen av kompetansen som utvikles og stimulere til samarbeid

Behandlingen av denne søknadstypen bør gjøres i samarbeid mellom det regionale fondssekretariatet og Forskningsrådet etter tilsvarende prosess som er beskrevet for Regionale brukerstyrte FoU-prosjekter i forrige delkapitel. Detaljerte krav og vurderingskriterier må utarbeides nærmere, men kan ta utgangspunkt i vurderingskriteriene som Forskningsrådet bruker for kompetanseprosjekt med brukermedvirkning (KMB) og institusjonsforankret strategisk prosjekt, gjengitt i vedlegg 3 og 4.

7.3.4. Utlysning i nasjonale program

Nasjonale forskningsprogrammer er etablert med utgangspunkt i nasjonale prioriteringer. Disse kan være, men behøver ikke være, overlappende med det som er regionale prioriteringer innenfor samme tematiske området. Utlysning av regionale definerte problemstillinger i nasjonale forskningsprogrammer gir mulighet for å løfte frem problemstillinger med spesiell regional relevans på den nasjonale forskningsagendaen. Dette gir regionene tilgang til de beste nasjonale kompetansetiljøene og kobler regionale satsinger mot nasjonale satsinger.

Ulike søknadstyper kan benyttes etter en vurdering av hva som er mest hensiktsmessig for den gjeldende problemstilling. De mest relevante søknadstypene er Kompetanseprosjekt med brukermedvirkning (KMB), Forskerprosjekt og Institusjonsforankret strategisk prosjekt.

Søknadsbehandlingen vil gjøres i regi av Forskningsrådet etter de retningslinjer og krav som til enhver tid er gjeldende for den aktuelle søknadstypen. De viktigste prinsippene utlysning i nasjonale program kan være:

- Regionalt styre setter økonomiske rammer og definerer problemstilling(er) som grunnlag for utlysning
- Regionalt sekretariat utformer utlysning i samarbeid med nasjonalt program
- Utlysning skjer gjennom nasjonalt program
- Nasjonal kvalitetssikring gjennom ekspertvurdering i regi av Forskningsrådet
- Nasjonalt programstyre tildeler midler etter dialog med regionalt fondsstyre

8. Opprettelse av regionale forskningsfond

8.1. Ett nasjonalt fond som gir regionale fondsmidler til fordeling gjennom regionale forskningsfond

Skal regionale forskningsfond fungere etter hensikten bør dette være et virkemiddel som kompletterer de øvrige næringsrettede FoU-virkemidlene. Dette innebærer at det tilføres nye midler til formålet ved at det opprettes ett nytt nasjonalt fond for regional forskning. Den årlige avkastningen fordeles til regionale enheter, i denne utredningen omtalt som *regionale forskningsfond*, for disponering innen vedtatte rammer for ordningen. Dette vil tilsvare modellen som ligger bak "Fondet for forskning og nyskaping", det eksisterende forskningsfondet. En slik modell gir grunnlag for en langsiktig og stabil løpende finansiering av de regionale forskningsfondene, uavhengig av årlige budsjettforhandlinger.

I praksis betyr en slik modell at fondets midler plasseres som kontolån til staten, med rente tilsvarende renten på langsiktige statsobligasjoner. Statsobligasjoner vil gi en stabil avkastning over tid og ha lav risiko. I tillegg gir dette en enkel administrasjon av fondet.

Avkastningen fra fondskapitalen vil årlig føres inn på statsbudsjettets inntektsside og bevilgningene tilsvarende forrige års anslag for avkastning, føres på statsbudsjettets utgiftsside som overføring til de regionale forskningsfondene.

Stortingsflertallet har uttalt at de regionale fondene må opprettes med virkning fra 1. januar 2010. Dette fordrer at Regjeringen avsetter midler til fondskapital i budsjettet for 2009.

8.2. Antall regionale forskningsfond og geografisk avgrensning

Ordningen med regionale forskningsfond forutsettes å dekke hele landet. Hvordan fordelingen av fondets midler skal avgrenses geografisk er imidlertid avhengig både av den endelige regioninndelingen og av den samlede avkastningen som gjøres tilgjengelig for de regionale fondene.

Å fordele midler til få og store regionale forskningsfond vil gi de enkelte fondsenhetene større slagkraft og fleksibilitet enn flere små fond i forhold til å kunne prioritere innsatsområder og bruke de ulike finansieringsordningene. Fond som dekker flere regioner vil ha et stort handlingsrom, samtidig som slike fond forutsetter høy grad av samhandling, prioritering og koordinering på tvers av regionene. En fare med få fond som hver for seg skal dekke flere regioner, er at de involverte regionene er såpass ulike og med ulike prioriteringer slik at fondene i praksis opererer som flere "minifond" innenfor det regionale forskningsfondet.

Nøyaktig hvor mange enheter fondsmidlene skal fordeles til må sees i sammenheng med det antall regioner som Stortinget vedtar skal opprettes. Forskningsrådet mener at et regionalt forskningsfond minimum må dekke mer enn et fylke i dagens inndeling. Dette fordi slagkraftige fond bør ha en viss kritisk minstestørrelse, ha en viss bredde i sitt nedslagsfelt og ha tilgang til tilstrekkelig forskningsfaglig kompetanse. Avhengig av endelig regionsinndeling vil det bety at vi kan få forskningsfond som dekker flere regioner og/eller fond som dekker én region. For å få en fornuftig størrelse på den regionale konkurransearenaen bør imidlertid antall fond begrenses. Konkurranse, tverrfaglighet og samarbeid er kvalitetsfremmende og mange

små fond vil fort kunne bidra til regional lock-in. Forskningsrådet anbefaler på denne bakgrunn at det etableres i størrelsesorden 5-7 regionale forskningsfond.

Forskning tar tid og innebærer risiko. Ofte ser man ikke resultater av FoU-innsatsen før tiår senere. Store fond kan i større grad enn mindre fond inngå forpliktelser om langsiktige FoU-aktiviteter. Store fond har mulighet til å finansiere større prosjekter med flere samarbeidspartnere, hvilket ofte innebærer bedre og mer konkurransedyktige prosjekter. Nødvendigheten av koordinering mellom regionale, nasjonale og internasjonale FoU-aktiviteter og viktigheten av læring på tvers, tilsier også at antall fond bør begrenses.

De administrative kostnadene ved å etablere og forvalte regionale forskningsfond vil bli relativt sett mindre med få store fond enn med flere små. Fondskonstruksjonen legger opp til et bredt sammensatt styre og et sekretariat som skal forberede styresaker, håndtere søknader og ha løpende kontakt med fondets målgrupper og søkere. Dette er ressurs- og arbeidskrevende prosesser som i sum vil utgjøre en stor andel av et lite fonds midler. Tilgangen på forskningsfaglig kompetanse i et lite land som Norge, er begrenset. Å sikre kompetente styrer, sekretariat og forvaltning av fondene tilsier en begrensnig av antall fond. Samtidig kan et mindre antall dyktige, kompetente fond bidra positivt til en effektiv forvaltning av midler til FoU gjennom benchmarking fondene i mellom. Koordineringskostnadene innad i et forskningsfond som dekker flere regioner, vil på den annen side kunne være større enn for et mindre, regionalt avgrenset fond, men kan avhjelpes gjennom et kompetent apparat som forvalter av fondet.

8.3. Finansiering av regionale forskningsfond

I forbindelse med iverksettelsen av programmene VRI, Arena og NCE er det gjort vurderinger av behov for FoU-prosjektmidler knyttet til FoU for regional utvikling og innovasjon. Basert på disse vurderingene anbefaler Forskningsrådet at fondene bør gi en samlet årlig avkastning til fordeling i størrelsesorden 300-400 mill NOK.

Forskningsrådet forutsetter at opprettelsen av regionale forskningsfond er en del av opptrappingen av samlet norsk forskningsinnsats, at de regionale forskningsfondene finansieres med friske midler og at opprettelsen av fondene ikke går på bekostning av nasjonale forskningsprioriteringer.

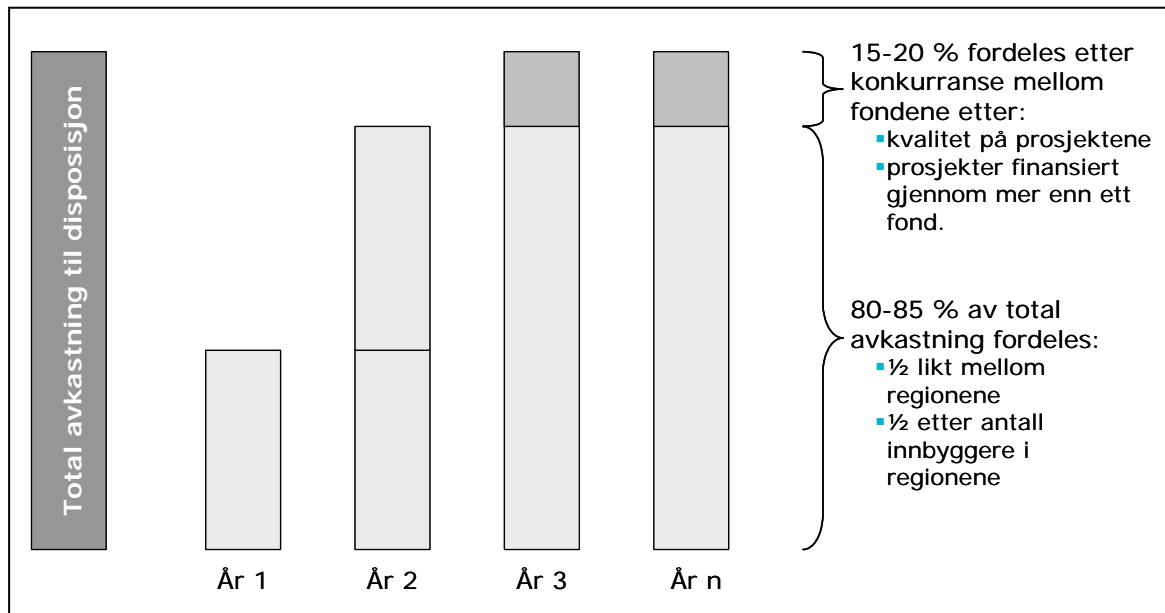
Det bør kunne åpnes for at de regionale fondene også kan finansieres fra andre kilder, eksempelvis private midler eller andre offentlige midler i regionen.

8.4. Kriterier for fordeling av avkastning mellom regionale forskningsfond

Kommunenes sentralforbund (KS) har foreslått at en fordeling av fondets avkastning der 50 % fordeles likt mellom regionene og 50 % fordeles etter antall innbyggere i regionen. KS mener en ordning med faste kriterier for fordeling til regionene er å anbefale for å sikre langsiktighet og forutsigbarhet for den enkelte region.

Forskningsrådet slutter seg til KS' vurdering, men mener det også bør ligge et element av kvalitetsvurderinger til grunn ved fordeling av den totale fondsavkastningen til de regionale fondene. Forskningsrådet foreslår derfor en modell der 80-85 % av avkastningen fordeles i tråd med KS' forslag og 15-20 % av avkastningen fordeles etter konkurranse mellom fondene, til de regionale fondene med best kvalitet på FoU-prosjektene sine (slik de nasjonale

ekspertpanelene vurderer dem) og til regionale fond som har fått fram FoU-prosjekter finansiert gjennom mer enn ett fond.

Figur 3: Forslag til opptrappingsplan og kriterier for fordeling av avkastning mellom regionale forskningsfond

Forskningsrådet anbefaler en opptrappingsplan for midlene til de regionale forskningsfondene, der avkastningen til fordeling øker fra 40 % til 100 % over en treårs periode fra 2010. Erfaring tilsier at det kan ta tid å få fram gode FoU-søknader og at innvilgede prosjekter gjerne fordrer finansiering over flere år. En opptrappingsplan vil gi rom for å utvide aktiviteten i de regionale fondene de første årene. Innføring av et fordelingskriterium basert på konkurranse mellom fondene vil dessuten kreve at fondene har kommet skikkelig i gang med å finansiere FoU-prosjekter.

Forskningsrådet foreslår følgende opptrappingsplan:

- År 1 (2010): 40 % av vedtatt størrelse på den samlede årlige avkastningen fordeles etter "KS-modell".
- År 2 (2011): Som år 1. I tillegg fordeles ytterligere 40-45% av vedtatt størrelse på den samlede årlige avkastningen etter "KS-modell".
- År 3 (2012): Som år 2. I tillegg fordeles ytterligere 15-20% av vedtatt størrelse på den samlede årlige avkastningen etter konkurranse mellom fondene om de beste prosjektene og finansiering på tvers av fond.

9. Status og videre arbeid

9.1. Økonomiske og administrative konsekvenser for Forskningsrådet

Opprettelse av regionale forskningsfond vil kunne få instrumentelle, økonomiske og organisatoriske konsekvenser for Forskningsrådets virksomhet. Forskningsrådets programmer med et spesielt regionalt fokus vil påvirkes av opprettelsen av regionale forskningsfond. Dette gjelder spesielt VRI-programmet, hvor elementer i dagens program kan være en del av porteføljen under regionale fond og omvendt. Disse problemstillingene må utredes nærmere når endelig innretning av de regionale forskningsfondene og finansieringen av dem er avklart.

Opprettelsen av regionale forskningsfond vil tilføre nye oppgaver til Forskningsrådet. Det vil blant annet kreve at det regionale apparat må styrkes fra 2010. Dette vil kreve administrativ tilleggsfinansiering til Forskningsrådet.

9.2. Behov for videre arbeid

Når endelig innretning av de regionale forskningsfondene er avklart vil det være behov for juridiske vurderinger knyttet til:

- Støtte til forskning gjort i næringslivet må holde seg innenfor rammene som EØS-avtalen setter for statsstøtte. Det betyr at støtteordninger må notifiseres eller komme innenfor rammene av gruppeunntaksbestemmelsene eller maks 100.000 Euro. Alternativt kan fondenes midler kanaliseres fra fylkeskommunen/regionen som en rammebevilgning til Forskningsrådet eller Innovasjon Norge, som så bevilger pengene til den enkelte bedrift.
- Hvorvidt regionenes deltakelse i ordningen med regionale forskningsfond bør lovfestes eller ivaretas av andre ordninger.

Fram mot etablering av regionale forskningsfond i 2010 bør hele eller deler av ordningen prøves ut gjennom et par piloter. En slik utprøving bør administreres som et samarbeid mellom noen utvalgte fylkeskommuner og Forskningsrådet. Nordland og Hordaland fylkeskommuner har vært i dialog med Forskningsrådet og jobber med å utarbeide forslag til dette. Det er derfor naturlig at disse fylkene kan gjennomføre prøveordninger med regionale forskningsfond. Det forutsettes tilførsel av friske midler, størrelsesorden 20 MNOK per år, for denne piloteringen. Aktuelle problemstillinger for slike prøveordninger er:

- detaljering og utprøving av finansieringsordninger og tilhørende saksbehandlingsrutiner
- detaljering og utprøving av administrative modeller: arbeidsdelingen mellom regionalt fondsstyre, regionalt sekretariat og Forskningsrådet sentralt, bruk av felles ekspertpaneler mellom regionale brukerstyrte prosjekter og Forskningsrådets brukerstyrte programmer, habilitetsproblematikk ved oppnevning til styrer, arbeidsdeling på styrenivå mellom fondsstyret og andre styringsgrupper regionalt (VRI, Arena og NCE)
- prøve ut hvordan menyen av finansieringsordninger prioriteres og har gjennomslag, og hvordan disse best kan brukes i forhold til øvrige virkemidler i regionene

Vedlegg:

Vedlegg 1: "Bestilling fra Kunnskapsdepartementet og Kommunal- og regionaldepartementet av utredning om opprettelse av regionale forskningsfond"

Vedlegg 2: "Vurderingskriterier brukerstyrt innovasjonsprosjekt"

Vedlegg 3: "Vurderingskriterier kompetanseprosjekt med brukermedvirkning"

Vedlegg 4: "Vurderingskriterier institusjonsforankret strategisk prosjekt"

DET KONGELIGE
KUNNSKAPSDEPARTEMENT

Norges forskningsråd

27 JUL 2007

Journalført

Norges forskningsråd
Postboks 2700 St. Hanshaugen
0131 Oslo

Deres ref

Vår ref
200703686-/TMA

Dato
18.07.2007

Norges forskningsråd: bestilling av utredning om opprettelse av regionale forskningsfond

Kommunal- og regionaldepartementet og Kunnskapsdepartementet viser til regjeringens og Stortingets behandling av spørsmålet om opprettelse av regionale forskningsfond.

Vi ber Norges forskningsråd utrede opprettelse av regionale forskningsfond i samsvar med vedlagte mandat for utredningen.

Med hilsen

Kari Balke Øiseth (e.f.)
ekspedisjonssjef

Thor-Martin Antonsen
rådgiver

Vedlegg: (I) mandat for utredningen, (II) brev fra KS av 22. juni 2007 vedlagt fagnotat om regionale forskningsfond

Kopi med vedlegg (I): samtlige departementer, KS, Innovasjon Norge, Universitets- og høskolerådet

Postadresse
Postboks 8119 Dep
0032 Oslo

Kontoradresse
Akersg. 44

Telefon 22 24 90 90*
postmottak@kd.dep.no
www.kunnskapsdepartementet.no
Org no. 872 417 842

Forskningsavdelingen
Telefon 22 24 74 61
Telefaks 22 24 95 51

Saksbehandler
Thor-Martin Antonsen
22247924

Norges forskningsråd: bestilling av utredning om opprettelse av regionale forskningsfond

Kommunal- og regionaldepartementet og Kunnskapsdepartementet viser til regjeringens og Stortingets behandling av spørsmålet om opprettelse av regionale forskningsfond. Vi ber med dette Norges forskningsråd om å utrede forslag til rammer for organisering og forvaltning av avkastningen av regionale forskningsfond i lys av de føringer som er gjengitt nedenfor:

Regjeringen: St. meld. nr. 12 (2006-2007) "Regionale fortrinn – regional framtid":
"Det tas sikte på en tettere kobling mellom næringslivet, høyskolene, regionale forskningsaktiviteter og regionen for å legge til rette for næringsutvikling og innovasjon. Forskningsrådets virkemidler for regional utvikling vil være sentrale for å få dette til. For å styrke regional forskning og samspillet mellom næringsliv, høyskoler og regionen tar regjeringen sikte på å opprette en ny ordning med regionale forskningsfond. Antallet fond vurderes i lys av hvor mange regioner som kommer til å bli opprettet. Forvaltning av fondene skal skje i forståelse mellom regionene og Norges forskningsråd slik at det sikres god kobling og samvirke mellom nasjonale og regionale virkemidler, og man skal bidra til samordning med Innovasjon Norges virksomhet. I tilknytning til universiteter og høyskoler bør det være systemer til å ta seg av kommersialisering av oppfinnelser som er gjort av ansatte og strategier for godt samspill med næringsliv og samfunnsliv. De nye regionene får et ansvar for å tilrettelegge for et slikt samarbeid.

(...)

Det opprettes regionale forskningsfond som supplerer de nasjonale FoU-virkemidlene."

Stortinget: Innst. S. nr. 166 (2006-2007):

"Flertallet¹ mener den betydelige innflytelsen regionene gis i næringspolitikken så vel nasjonalt som regionalt gjennom eierskapet i Innovasjon Norge, opprettelsen av regionale forskningsfond, egne regionale utviklingsmidler, muligheten for å opprette regionale innovasjonsselskaper sammen med SIVA samt styrking av den regionale plankompetansen, gir regiontingene grunnlag for å føre bredt anlagte næringspolitiske debatter og vedta gode næringspolitiske strategier.

(...)

Flertallet viser til forslaget om å opprette regionale forskningsfond. Fondene kan bli en viktig finansieringskilde for regional forskning. Flertallet mener at det skal være ett fond for hver region. Fondene må opprettes med virkning fra 1. januar 2010. Flertallet mener at dersom antall regioner framover blir tilsvarende dagens antall fylkeskommuner, kan det være aktuelt at enkelte av de

¹ Flertallet er partiene DNA, SP, SV og V.

regionale fondene dekker mer enn en region, på samme måte som det er lagt til grunn for de regionale innovasjonsselskapene.

Flertallet mener at styret i de regionale forskningsfondene skal bestå av representanter oppnevnt av regionene og representanter oppnevnt av staten. Flertallet ber om at regionene gis flertallet i styret, samt styreleder. Flertallet legger vekt på at fondene inngår i den nasjonale forskningspolitikken og forankres i regionale og nasjonale strategier. Det forutsettes et forpliktende samarbeid med Norges Forskningsråd.

Det regionale forskningsfondet kan disponeres både til regional grunnforskning og til næringsretta forskning. De regionale FoU-prioriteringene må styres av regionens fortrinn og Stortingets tematiske forskningsprioriteringer.”

Forhold som skal utredes nærmere

Det tas sikte på at de regionale forskningsfondene etableres gjennom kapitalplassering, og at det dermed er rammene for forvaltning av avkastningen fra fondene som skal utredes.

Det knytter seg noe ulike utfordringer til forvaltning og fordeling av større fondsmidler enn av mindre midler. Forskningsrådet bes derfor om å utrede konkrete, alternative forvaltningsordninger knyttet både til store og til små fond. Forskningsrådet skal også vurdere hvordan det kan legges til rette for at private aktører kan bidra med midler som støtter opp under fondenes formål.

Vi ber om at Forskningsrådet særlig vurderer følgende forhold:

- Formål med de regionale fondene
 - o Spesifisering av formål med og innretning av fondene
 - o Strategisk vurdering av hvordan fondene kan bidra til helhetlig utvikling i regionene ut fra formålet med fondene
 - o Koordinering med andre regionale midler til liknende formål
- Opprettelse av fondene
 - o Kriterier for fordeling av fondskapital/-avkastning mellom de ulike regionene
- Forvaltning av fondsavkastningen
 - o Forholdet mellom regionenes mål og strategier og overordnede, nasjonale rammer
 - o Institusjonell koordinering mot Forskningsrådet, IN og andre offentlige aktører på regionalt og sentralt nivå
 - o Koordinering mellom regionale forskningsfond

- Vurdere fordeler og ulemper med tett tilknytning til Forskningsrådet versus en sterkere regional forvaltning
- Konkrete, alternative forvaltningsregimer på regionalt nivå, blant annet forslag til system for styring og administrasjon av fondsavkastningen (forholdet mellom strategisk og operativt ansvar), søknadsprosedyrer (sikre kvalitet, habilitet og effektivitet i kjeden fra utlysning av til tildeling av midler) og rapportering på bruk av midler (til regionalt og eventuelt nasjonalt nivå)

Som følge av forvaltningsreformen vil det være behov for å gjennomgå og endre lov- og regelverk på flere områder. Vi ber derfor Forskningsrådet om å utrede hvorvidt regionenes deltakelse bør lovfestes, eller om dette kan ivaretas ved andre ordninger.

Organisering av utredningsoppdraget

I utredningsarbeidet skal Forskningsrådet ha dialog med Kommunal- og regionaldepartementet og Kunnskapsdepartementet som oppdragsgivere og med KS som representant for regionene. I tillegg bør det også være kontakt med fylkeskommunene. Forskningsrådet må videre sørge for at andre berørte aktører som for eksempel Innovasjon Norge, SIVA og Universitets- og høyskolerådet koples til utredningsarbeidet slik at det er godt forankret på regionalt og sentralt nivå.

Utredningen må ferdigstilles innen 1. desember 2007 av hensyn til proposisjonen om forvaltningsreformen, som er varslet våren 2008.

Etter at Forskningsrådets utredning er ferdigstilt, arrangerer Kunnskapsdepartementet og Kommunal- og regionaldepartementet i samarbeid med Forskningsrådet en høringskonferanse med deltakelse fra berørte parter.

Forskningsrådets utredning samt innspill på høringskonferansen vil deretter inngå som en viktig del av grunnlaget i regjeringens videre arbeid med å fastsette rammeverk for organisering og forvaltning av de regionale forskningsfondene.

Framdriftsplan for høsten 2007 og januar 2008

Medio/ultimo august: Uformelt møte mellom oppdragsdepartementene og Forskningsrådet for å gå gjennom brevet om bestilling av utredningen

31. august. Møte med Kontaktgruppa for fylkeskommunene

Medio oktober: Møte mellom oppdragsdepartementene om foreløpige konklusjoner fra utredningen

1. desember: Forskningsrådet leverer endelig utredning.

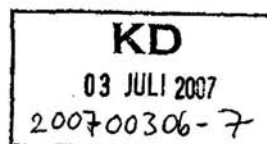
Primo januar 2008: Høringskonferanse om de regionale forskningsfondene

KOMMUNESKTORENS INTERESSE- OG ARBEIDSGIVERORGANISASJON
The Norwegian Association of Local and Regional Authorities

Kunnskapsdepartementet
Postboks 8119 Dep
0032 OSLO

(Referanse må oppgis)
Vår referanse: 200302347-90
Arkivkode: 002
Saksbehandler: Henning Berby
Deres referanse:
Dato: 02.07.2007

Modell for regionale forskningsfond

KS viser til brev av 29.05.07 der vi gir innspill til videre oppfølging av forvaltningsreformen.

Med utgangspunkt i Stortingets behandling av Innst. S. nr 166 (2006-2007) har KS utarbeidet et fagnotat med modell for regionale forskningsfond. Fagnotatet følger som vedlegg. Fra notatet vil vi spesielt trekke frem at:

Formålet med regionale forskningsfond må være å utvikle et dynamisk, kunnskapsbasert næringsliv i alle landets regioner.

Fondene må være kraftfulle. Staten bør sette av et beløp i størrelsesorden 4-5 mrd kr i fondskapital til formålet (stipulert årlig avkastning ca 400 mill.kr).

Hvis det blir 7-9 regioner forutsetter KS at det blir ett regionalt forskningsfond i hver region.

Vi ber om at fagnotatet legges til grunn for departementets videre arbeid med konkretisering av oppgavene til de nye regionene. KS ber også om et møte på politisk nivå snarest mulig over sommeren for å drøfte modellen for regionale forskningsfond.

Med vennlig hilsen

May-Britt Nordli
Direktør

Vedlegg: Fagnotat om regionale forskningsfond

Kopi: Kommunal- og regionaldepartementet
Nærings- og handelsdepartementet
Norges forskningsrådet

Heakon Vile gt. 9
Postboks 1378 Vika, 0114 Oslo

T: +47 24 13 26 00
F: +47 22 83 22 22

ks@ks.no
www.ks.no

Beregnet 8200 01.65189
Org.nr. 971 032 146

Iban: NO63 82000165189

Utkast 22. juni 2007

Regionale forskningsfond – fagnotat fra KS

I notatet drøftes utformingen og organiseringen av regionale forskningsfond med utgangspunkt i Stortingets behandling av St.meld. nr. 12 (2006-2007) *Regionale fortrinn – regional framtid*, jf. Innst. S. nr. 166 (2006-2007).

Begrunnelsen for - og ambisjonene med - de regionale forskningsfondene

Å utvikle et dynamisk, kunnskapsbasert næringsliv i alle landets regioner

Regjeringen ønsker å styrke de folkevalgte regionenes rolle knyttet til samarbeid mellom regionalt næringsliv og regionale utdanningsinstitusjoner. Som et viktig virkemiddel for å få dette til foreslår regjeringen å etablere en ny ordning med regionale forskningsfond.

Stortinget understreker at fondene vil være en viktig finansieringskilde for regional forskning. De regionale FoU-prioriteringene må styres med utgangspunkt i regionens forutsetninger og behov, og ut fra Stortingets tematiske forskningsprioriteringer. Stortinget understreker at de regionale forskningsfondene kan disponeres både til regional grunnforskning og til næringsretta forskning.

KS ser utdanning og forskning som avgjørende for å utvikle et dynamisk, kunnskapsbasert næringsliv i alle landets regioner. Forskningsfondene vil inngå i regionens samlede ansvar for regional nærings- og kompetanseutvikling og må tilpasses de ulike regionenes fortrinn og prioriteringer. KS vil understreke at en region har et klart fortrinn i forhold til det nasjonale nivå når det gjelder å skape nært samspill mellom næringsliv, forskning og kreative miljøer. Dynamiske regioner med et godt utviklet kunnskapsbasert næringsliv har derfor gjerne etablert fast samarbeid mellom regionale myndigheter, næringsliv og UoH/FoU-sektoren. Dette trekantsamarbeidet framheves i dag som mønster og modell for regionale innovasjonssystemer. Nasjonens verdiskaping skjer i økende grad gjennom denne type samarbeid. For kunnskapsbaserte, utviklingsorienterte regioner som skal konkurrere og samhandle med andre regioner nasjonalt og internasjonalt, vil tilgangen på kunnskapsinstitusjoner på høyt nivå være avgjørende. I denne sammenheng vil de regionale forskningsfondene være ett av flere viktige virkemidler.

Styring av fondene

Stortinget markerer at styret i de regionale forskningsfondene skal bestå av representanter oppnevnt av regionene og representanter oppnevnt av staten. Regionene bør ha flertallet i styret, samt styreleder. Det legges vekt på at fondene inngår i den nasjonale forskningspolitikken og forankres i regionale og nasjonale strategier. Det forutsettes et forpliktende samarbeid med Norges forskningsråd.

Ut fra Stortingets behandling legger KS til grunn at det er regionene som vil være ansvarlig eier av fondene. Styret står ansvarlig overfor - og rapportere til - regionen som eier. I tråd med Stortingets markeringer, vil KS understreke at det vil være fondsstyrene som har ansvaret for operasjonaliseringen og gjennomføringen av de innsatsområder og strategier som er nedfelt i regionenes styringsdokumenter og Stortingets tematiske forskningsprioriteringer. En viktig forskningspolitisk prioritering fra regionens side vil være knyttet til fordelingen av midlene mellom næringsretta forskning og regional grunnforskning. Fondsstyret bør derfor være

sammensatt slik at den har nødvendig kompetanse innenfor så vel næringsrettet forskning som grunnforskning.

Fondene er regionens fond, og regionens administrasjon må være administrasjon for fondene, dvs. tilrettelegge saker som skal avgjøres av styret og gjennomføre vedtak som styret fatter.

Slik KS ser det er det viktig at fondene utnytter regionale forsknings- og kompetansemiljøer, men også kompetansemiljøer som ikke er lokalisert i den aktuelle regionen dersom dette er mest hensiktsmessig for å fremme ønsket regional utvikling.

Nødvendig med partnerskap og dialog

KS vil understreke at forvaltningen av fondene må skje i dialog og partnerskap mellom regionene og øvrige regionale utviklingsaktører som universiteter og høyskoler, Innovasjon Norge, SIVA, partene i arbeidslivet, Forskningsrådet og kommunene. Disse aktørene forutsettes involvert i utarbeidelsen av regionenes politiske styringsdokumenter som legger strategiske føringer for fondenes virksomhet og som vedtas av regiontinget. Samtidig vil representanter for nevnte partnerskapsaktører være særlig aktuelle som styremedlemmer i de regionale forskningsfondene.

Det vil være viktig å få til en best mulig samordning mellom de regionale forskningsfondene og øvrige virkemidlene for regional utvikling som regionen disponerer. Videre er det viktig med samordning med Innovasjon Norges virkemidler og fond, med SIVA og de kommende innovasjonsselskapene og med Norges Forskningsråds programmer (herunder VRI - programmet). I tillegg er det viktig å sikre en best mulig koordinering mellom de regionale forskningsfondene og mellom disse og Norges forskningsråd.

KS ser et klart behov for å koordinere nasjonale og regionale forskningsprogram for regional utvikling – så vel næringsrettet forskning som grunnforskning, og antar det vil være behov for å utvikle et avtalefestet samarbeid mellom Norges Forskningsråd og de regionale forskningsfondene for å sikre en hensiktsmessig koordinering.

Fondenes størrelse og finansiering

Fondene må være kraftfulle

Stortinget markerer at fondene kan bli en viktig finansieringskilde for regional forskning. Etter KS vurdering må fondene være tilstrekkelig store til at avkastningen beløpsmessig kan anses som en betydelig ressurs for forskning og utvikling.

Størrelsen på beslektede programmer, budsjetter og fond

Norges forskningsråds program "Virkemidler for regional FoU og innovasjon (VRI)" er foreslått å være på 140 mill kroner i 2008, og ambisjonene er at totalrammen skal øke. VRI er Forskningsrådets særskilte satsing på forskning og innovasjon i norske regioner. Etableringen av VRI er et hovedelement i Forskningsrådets styrking av sitt regionale engasjement. Programmet skal bidra til økt innovasjon og verdiskaping i regionalt næringsliv. Dette skal skje ved å stimulere til økt samhandling mellom FoU-institusjoner, bedrifter og regionale myndigheter, og ved å knytte tette bånd til andre nasjonale og internasjonale nettverks- og systemvirkemidler som Arena, Norwegian Centres of Expertise (NCE) og Regions of Knowledge. I lys av Forvaltningsreformen vil VRI være et viktig virkemiddel som forberedelse til regionenes økte ansvar for FoU fra 2010.

Nåværende forskningsfinansiering for de statlige høyskolene, utgjør totalt ca 270 mill kroner (kap. 275, post 50-52 Kunnskapsdepartementets budsjett). Posten dekker midler til særskilt finansiering av doktorgradstillinger for doktorgradsutdanning, særskilte midler til vitenskapelig utstyr og andre strategiske forskningsbevilgninger. Resultatbasert omfordeling av forskningsmidler skal stimulere til forskning av høy kvalitet og oppmuntre institusjonene til å utvikle egne profilerte forskningsstrategier.

Staten har etablert en rekke fond for næringsutvikling og innovasjon som staten selv finansierer eller der staten sammen med andre står for finansieringen. Eksempler på slike fond er såkornfond som Innovasjon Norge er engasjert i og SIVAs engasjement i ulike fond.

Tabell 1. Oversikt over såkornfond der IN deltar med ansvarlig lån

	Privat Kapital	IN Ansvarlig lån	Totalt Kom. Kapital	Geografi
Såkorninvest Sør	53 074	53 074	106 148	Regional
Såkorninvest Nord	37 698	37 698	75 396	Regional
Såkorninvest Midt-Norge	63 013	63 013	126 026	Regional
START-fondet	160 000	160 000	320 000	Landsdekkende
Såkorninvest Innlandet (konkurs)	30 000	30 000	60 000	Regional
Såkorninvest I	44 236	44 236	88 472	Regional
Sum	388 021	388 021	776 042	
	Privat Kapital	IN Ansvarlig lån	Totalt Kom. Kapital	Geografi
ProVenture Seed	168 500	166 750	335 250	Landsdekkende
Sarsia Seed	166 750	166 750	333 500	Landsdekkende
Såkorninvest II	174 600	166 750	341 350	Landsdekkende
Alliance Venture Polaris	172 600	166 750	339 350	Landsdekkende
Sum	682 450	667 000	1 349 450	
	Privat Kapital	IN Ansvarlig lån	Totalt Kom. Kapital	Geografi
KapNor Fond				
Fjord Invest SørVest AS	80 400	175 000	255 400	Regional
NorInnova Invest	82 000	134 000	216 000	Regional
Midt-Norge Forvaltning	80 400	175 000	255 400	Regional
Midt-Norge Forvaltning	62 800	134 000	196 800	Regional
Innlandet (ingen søkere)	41 000	41 000	82 000	Regional
Sum	387 600	700 000	1 087 600	
	Privat Kapital	IN Ansvarlig lån	Totalt Kom. Kapital	Geografi
Møre og Romsdal såkornfond as	90 100	75 000	165 100	Fylke

Et eksempel på et lokalt fond er Kristiansand kommunes stiftelse Cultiva, som forvalter nærmere 1.6 mrd kroner. Realavkastningen brukes til utdeling. Stiftelsens formål er å sikre arbeidsplasser og gode levekår i Kristiansand ved å gi støtte til prosjekter ved etablering av kunst-, kultur- og kunnskapsinstitusjoner eller organisasjoner som bidrar til nyskaping, utvikling og kompetansebygging ved kreative miljøer i Kristiansand.

Hvordan bør de regionale forskningsfondene finansieres - og hvor store bør de være?

Det er ulike måter å finansiere forskningsfondene på. Et alternativ er å finansiere fondene gjennom avkastning på kapital. Det innebærer at staten setter av et beløp som forvaltes av staten. Den årlige avkastningen av kapitalen fordeles til de regionale fondene. En slik modell vil sikre en viss økonomisk forutsigbarhet for fondene (gitt at forvaltningen av kapitalen går med noenlunde stabilt overskudd), og vil ikke være utsatt for årlige bevilgninger og prioriteringer over statsbudsjettet.

Et annet alternativ er en organisering som tilsvarer ordningen med Norsk Kulturfond som forvaltes av Norges Kulturråd. Det innebærer at fondene årlig får tilskudd fra staten over statsbudsjettet til sin virksomhet. En slik ordning er ikke fond i vanlig forstand, men årlige bevilgninger over statsbudsjettet.

KS mener at de regionale forskningsfondene samlet sett bør disponere midler som tilsvarer de samlede ressursene knyttet til VRI programmet og til forskningsfinansieringen for de statlige høyskoler. Ut fra dagens nivå vil dette årlig utgjøre ca 400 mill.kr. Dette er nødvendig for å sikre regional slagkraft, ved at regionene oppfattes som interessant samarbeidspart for forsknings- og andre kompetanseinstitusjonene – både når det gjelder næringsrettet forskning og regional grunnforskning.

KS anbefaler at fondene innrettes likt at det er avkastningen på kapitalen som utgjør den årlige fondsfinansieringen. Det vil innebære at staten må sette av et beløp i størrelsesorden 4-5 mrd kr i fondskapital til formålet.

Antall fond og fordelingen mellom regionene

Antall fond

Stortinget markerer at dersom antall regioner blir tilsvarende dagens antall fylkeskommuner, kan det være aktuelt at enkelte av de regionale fondene dekker mer enn en region, på samme måte som det er lagt til grunn for de regionale innovasjonsselskapene.

KS er enig i at flere regioner bør kunne samarbeide om forvaltningen av fondene, dersom dagens regiongrenser ikke endres i særlig grad. Med 7-9 regioner forutsetter KS at det blir ett regionalt forskningsfond i hver region. Ved felles fond mellom regioner vil regionene måtte samarbeide om oppnevning av styremedlemmer og koordinere sine regionale forskningsstrategier for å sikre koordinering og felles styring av fondene. KS mener problemstillingen må vurderes nærmere i lys av arbeidet med regioninndelingen.

Fordelingen mellom regionene

Når det gjelder fordelingen av ressurser til fondene, kan et alternativ være at halvparten av fondsbeløpene fordeles likt mellom regionene, mens halvparten fordeles etter antall innbyggere i regionene. Tilgang på øvrige fond og distriktsmessige hensyn kan være andre aktuelle kriterier.

KS mener en ordning med faste kriterier for fordeling til regionene er å anbefale for å sikre langsiktighet og forutsigbarhet for den enkelte region. Hvilke kriteriene som er mest formålstjenlig å legge til grunn for fordelingen, må utredes nærmere før regjering og Storting tar stilling til spørsmålet. KS bidrar gjerne til en slik utredning.

Hentet fra Forskningsrådets nettsider:

<http://www.forskningsradet.no/servlet/Satellite?c=Page&cid=1138650424720&pagename=ForskningradetNorsk%2FPage%2FStandardSidemal>

Vurderingskriterier brukerstyrt innovasjonsprosjekt

Generell prosjektkvalitet

Generell prosjektkvalitet er et uttrykk for hvor godt prosjektet tilfredsstiller krav som bør stilles til ethvert prosjekt uansett prosjektinnhold og -type. Både prosjektinnhold og aktører omfattes, og følgende vurderes: om idé og målsetting er klart formulert, overordnet prosjektidé, prosjektmålenes etterprøvnbarhet, prosjektplan (med milepæler og resultatbeskrivelse), strategisk forankring, aktørenes gjennomføringsevne, evne til å utnytte resultatene videre.

Innovasjonsgrad

Med innovasjon forstås vediskapende fornyelse. Det vurderes hvor stor innovasjonen er i forhold til "state of the art" på et område, for eksempel på bedriftsnivå, i bransjesammenheng eller i verdenssammenheng.

Forskningsinnhold

Kriteriet benyttes for å plassere prosjektet på en skala som spenner fra enkelt utviklingsarbeid til avansert vitenskapelig forskning. Det vurderes i hvilken grad prosjektet frembringer ny kunnskap av betydning for den faglige utviklingen innen de felt forskningen omfatter, og hvor langt fremme prosjektet er i forhold til den internasjonale forskningsfronten.

Internasjonalt samarbeid

Det vurderes i hvor stor grad prosjektet vil bidra til internasjonalisering av norsk forskning og/eller næringsliv på området, og på hvilken måte dette planlegges. Videre vurderes det hvorvidt valget av internasjonale samarbeidspartnere vil bidra til å heve prosjektets kvalitet og gjennomførbarhet.

Bedriftsøkonomisk verdi

Prosjektets gevinstpotensiale for de deltagende bedrifter vurderes. Potensialet refererer seg til forventede økonomiske gevinster etter gjennomført industrialisering og kommersialisering, og vurderes opp mot de samlede kostnader for hele denne perioden (dvs. også ut over selve FoU-prosjektets varighet og kostnader).

Samfunnsøkonomisk nytteverdi

Samfunnsøkonomisk nytteverdi er et uttrykk for hvilken betydning prosjektet vil ha for samfunnet utover det bedriftsøkonomiske gevinstpotensialet til de deltagende bedriftene. Det er de bedriftseksterne effektene som her vurderes, for eksempel kompetanseoppbygging, nettverksutvikling, miljøforbedringer, bedret samfunnsmesseig infrastruktur, samfunnsnyttig produkt/tjeneste. (Effektene for deltagerbedriftene vurderes under Bedriftsøkonomisk verdi)

Risiko

Det vurderes i hvilken grad ulike forhold kan forventes å bidra til at FoU-prosjektet, og den planlagte utnyttelse av resultatene, ikke lykkes.

Addisjonalitet

Det vurderes i hvilken grad støtte fra Forskningsrådet vil utløse innsats, handlinger, resultater og effekter som antas å ikke ville bli oppnådd uten støtten.

Miljø, etikk, likestilling

Følgende kriterier skal integreres i den forskningen Forskningsrådet finansierer:

- miljøperspektiver
- etiske aspekter
- likestilling og kjønnsperspektiv

Relevans i forhold til utlysning

Alle prosjekter vurderes opp mot de føringer som er gitt i utlysningen til aktiviteten/programmet det søkes om midler fra.

Hentet fra Forskningsrådets nettsider:

<http://www.forskningsradet.no/servlet/Satellite?c=Page&cid=1138650424720&pagename=ForskningradetNorsk%2FPage%2FStandardSidemal>

Vurderingskriterier kompetanseprosjekt med brukermedvirkning

Generell prosjektkvalitet

Generell prosjektkvalitet er et uttrykk for hvor godt prosjektet tilfredsstillende krav som bør stilles til ethvert prosjekt uansett prosjektinnhold og -type. Både prosjektinnhold og aktører omfattes, og følgende vurderes: om idé og målsetting er klart formulert, overordnet prosjektidé, prosjektmålenes etterprøvnbarhet, prosjektplan (med milepæler og resultatbeskrivelse), strategisk forankring, aktørens gjennomføringsevne, evne til å utnytte resultatene videre.

Forskningsinnhold

Kriteriet benyttes for å plassere prosjektet på en skala som spenner fra enkelt utviklingsarbeid til avansert vitenskapelig forskning. Det vurderes i hvilken grad prosjektet frembringer ny kunnskap av betydning for den faglige utviklingen innen de felt forskningen omfatter, og hvor langt fremme prosjektet er i forhold til den internasjonale forskningsfronten.

Vitenskapelig kvalitet

Vitenskapelig kvalitet i forskningen er et sentralt og avgjørende kriterium i søknadsvurdering og vil bli tillagt stor vekt.

Følgende faktorer vil bli vurdert:

- Originalitet i form av faglig fornyelse og/eller utvikling av ny kunnskap
- Om målformuleringene er konkrete og etterprøvbare
- Om problemstillinger og hypoteser er klare
- Soliditet knyttet til teoretisk tilnærming, operasjonalisering og bruk av vitenskapelige metoder og analyser
- Dokumentert kunnskap om forskningsfronten
- Der det er relevant vil faglig bredde med hensyn til fler- og tverrfaglig tilnærming vurderes.

Internasjonalt samarbeid

Det vurderes i hvor stor grad prosjektet vil bidra til internasjonalisering av norsk forskning og/eller næringsliv på området, og på hvilken måte dette planlegges. Videre vurderes det hvorvidt valget av internasjonale samarbeidspartnere vil bidra til å heve prosjektets kvalitet og gjennomførbarhet.

Næringsmessig relevans

Det vurderes hvor stor betydning den kompetanse/kunnskap/nettverk og lignende som bygges opp i prosjektet, forventes å ha for verdiskaping i norsk næringsliv.

Relevans for kompetansefelt

Relevans for kompetansefelt er et uttrykk for hvor godt prosjektet bidrar til den kunnskapsmessige utviklingen på det aktuelle kompetansefeltet, ref. liste over næringsrettede kompetansefelt.

Miljø, etikk, likestilling

Følgende kriterier skal integreres i den forskningen Forskningsrådet finansierer:

- miljøperspektiver
- etiske aspekter
- likestilling og kjønnsperspektiv

Relevans i forhold til utlysning

Alle prosjekter vurderes opp mot de føringer som er gitt i utlysningen til aktiviteten/programmet det søkes om midler fra.

Hentet fra Forskningsrådets nettsider:

<http://www.forskningsradet.no/servlet/Satellite?c=Page&cid=1138650424720&pagename=ForskningradetNorsk%2FPage%2FStandardSidemal>

Vurderingskriterier institusjonsforankret strategisk prosjekt

Forskningsmiljø

Det vurderes om forskningsmiljøet har nødvendig kompetanse, ressurser og/eller infrastruktur, og om det har tilstrekkelig kontaktflate nasjonalt og internasjonalt.

I forbindelse med stipendkandidater vurderes det om det er et godt læringsmiljø, og om forholdene er lagt til rette slik at kandidatene fullfører. For utenlandsopphold vurderes forskningsmiljøet kandidaten reiser til.

Strategisk betydning

Det vurderes hvordan prosjektet er forankret i søkerinstitusjonens/-bedriftens strategiske mål og planer, og/eller i aktuelle fagevalueringer og fagplaner og/eller i aktuelle fagevalueringer og fagplaner og/eller kompetansefelt. Disse kan være institusjonelle eller nasjonale.

Kompetansebygging

Det må vurderes om prosjektet vil bidra til den langsiktige kompetanseoppbyggingen på de områder som forventes å være av betydning for institusjonen.

Vitenskapelig kvalitet

Vitenskapelig kvalitet i forskningen er et sentralt og avgjørende kriterium i søknadsvurdering og vil bli tillagt stor vekt.

Følgende faktorer vil bli vurdert:

- Originalitet i form av faglig fornyelse og/eller utvikling av ny kunnskap
- Om målformuleringene er konkrete og etterprøvbare
- Om problemstillinger og hypoteser er klare
- Soliditet knyttet til teoretisk tilnærming, operasjonalisering og bruk av vitenskapelige metoder og analyser
- Dokumentert kunnskap om forskningsfronten
- Der det er relevant vil faglig bredde med hesyn til fler- og tverrfaglig tilnærming vurderes.

Prosjektledelse

Det vurderes i hvilken grad prosjektleder har nødvendig kunnskap og erfaring innenfor forskningsfeltet, og generelle kvalifikasjoner til å lede og organisere prosjektet. For store og sammensatte prosjekter vil prosjektteamet bli vurdert. Spesielt vurderes veilederkompetansen ved doktorgradsutdanning.

Gjennomførbarhet

Det vurderes om prosjektet er realistisk og gjennomførbart ut fra faglig vurdering, ut fra organisatorisk vurdering, innenfor angitt budsjett og innenfor det planlagte tidsrom.

Nasjonalt samarbeid

Det vurderes i hvilken grad prosjektet vil bidra til å utnytte og utvikle den nasjonale forskningskompetansen og/eller bygge nettverk på området. Videre vurderes det hvorvidt valget av nasjonale samarbeidspartnere vil bidra til å heve prosjektets kvalitet og gjennomførbarhet.

Nasjonal arbeidsdeling

Det vurderes i hvilken grad prosjektet vil bidra til en hensiktsmessig arbeidsdeling mellom FoU-miljøer.

Internasjonalt samarbeid

Det vurderes i hvor stor grad prosjektet vil bidra til internasjonalisering av norsk forskning og/eller næringsliv på området, og på hvilken måte dette planlegges. Videre vurderes det hvorvidt valget av internasjonale samarbeidspartnere vil bidra til å heve prosjektets kvalitet og gjennomførbarhet.

Samfunnsmessig relevans

Samfunnsmessig relevans er et kriterium som primært er relevant ved vurdering av anvendt og næringsrettet forskning.

Det vurderes i hvor stor grad prosjektet er samfunnsmessig relevant, ved for eksempel å kunne bidra til kunnskap/kompetanse som på kort eller lang sikt vil være av stor betydning for å møte viktige utfordringer i offentlig sektor, næringsliv og det sivile samfunn, sett i en regional, nasjonal eller global sammenheng.

Næringsmessig relevans

Det vurderes hvor stor betydning den kompetanse/kunnskap/nettverk og lignende som bygges opp i prosjektet, forventes å ha for verdiskaping i norsk næringsliv.

Formidling

Planer for formidling (vitenskapelig og populærvitenskapelig) og brukerkontakt vurderes, herunder målgrupper og formidlingsformer.

Miljø, etikk, likestilling

Følgende kriterier skal integreres i den forskningen Forskningsrådet finansierer:

- miljøperspektiver
- etiske aspekter
- likestilling og kjønnsperspektiv

Relevans i forhold til utlysning

Alle prosjekter vurderes opp mot de føringer som er gitt i utlysningen til aktiviteten/programmet det søkes om midler fra.